

LUCEAFARUL

REVISTA
ILUSTRATA

PENTRU
LITERATURA
SI ARTA

Anul VIII.

Nr. 10.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Sibiu, 16 Maiu 1909.

SUMARUL.

George Murnu . A VIII-a expoziție a Tinerimii artistice.

I. U. Soricu . . . Odată (poezie).

Al. Ciura . . . Homunculus.

Simin . . . Din popor (poezie).

Victor Eftimiu . Zâna lacului... (poezie).

Ioan Adam . . . Poeme în proză: Cătră lumină.

Liviu Rebreanu . Răfuiala.

Dări de seamă: I. Slavici: Spiru Călin și Din valurile vieții (Oct. C. Tăslăuanu). George Murnu: Monumente antice din Roma (O. C. T.). Zaharie Bărsan: Impresii de teatru din Ardeal

(O. C. T.). Virgil Caraivan: Povești de pretutindeni (A. O. M.). Onisifor Ghibu: O călătorie prin Alsacia-Lorena (T.). Cronică: . . . Vrăsmășii literare (T. Codru). Situația școalelor din arhidieceza gr.-or. a Sibiiului (S.). Muzeul „Asociațiunii” (I. C.). Reprezentația d-nei și d-lui Bărsan în Sibiu. Concertul reuniunii române de muzică din Sibiu. Reviste și ziare. Știri. — Poșta Redacției. — Bibliografie.

Ilustrațiuni: A. S. R. Principesa Maria: Flori. St. Luchian: Chereta din Filantropia. L. Basarab: Spălătoreasa. A. Murnu: Din alte vremuri. N. Vermont: Pogorirea de pe cruce. I. Alex. Steriadi: Hamali. O. Spaethe: Gânduri. Fr. Storck: Bustul Doamnei C. C. S. D. Mirea: Cioban călare.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea unui comitet de redacție.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borgia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocârlan, V. Ciofleac, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, O. Goga, Enea Hodoș, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmnicănuș, I. U. Soricu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

AUSTRO-UNGARIA: ABONAMENT:

1 an 12 cor. Ed. de lux 20 cor.
6 luni 6 „ „ „ „ 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux 25 cor.
6 luni 8 „ „ „ „ 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Călăuz

pentru

~ Sibiu și împrejurime. ~

Editat de

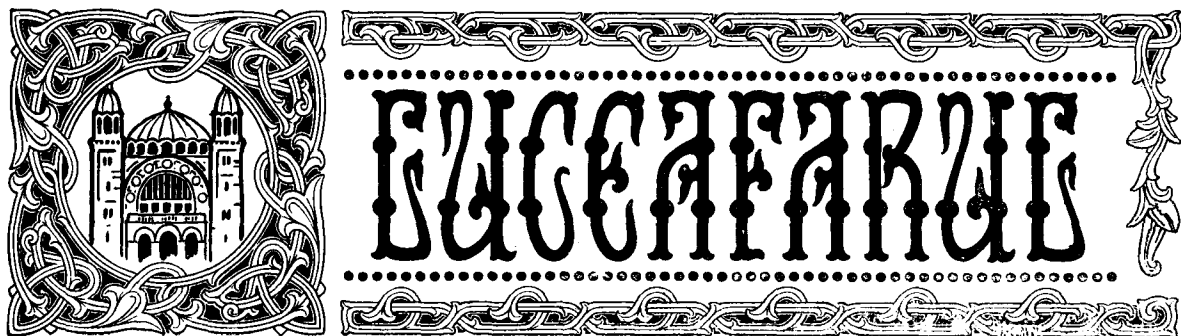
secțiunea Sibiu a reuniunii „Siebenbürgischer Karpathenverein“.

Cu 27 ilustrațiuni.

Imprimat și în comisiune la

W. Krafft, Sibiu (Nagyszeben).

(Prețul K 1.—, porto pentru Austria și Ungaria 10 fil., pentru România 15 fil.)

Orice reproducere, fără indicarea izvorului, este oprită.

A VIII-a expoziție a „Tinerimii Artistice“.

Intr'o bună zi s'a deschis obișnuita expoziție anuală a „Tinerimii Artistice“ din București. De astădată fără oficialitate, fără discursuri și fără... entuziasm. Eră o zi posomorită, ploioasă, și mulțimea iubitorilor de artă, dar mai iubitori de tihnă, a găsit că nu e bine să se expue pentru... expoziție. Dar dragostea adevărată nu se teme de intemperii. Vorba cântecului:

Lasă vântul să mă bată
Și ploaia să mă străbată,
Numai mândra să mă vadă!

și iată, pe rând, apariții auguste și simpatice înveselesc pragul Ateneului. În fruntea lor A. S. R. Principesa Maria. Publicul, ca și fascinat de maiestatea-i simplă și plină de dragălășie, își descopere capul în fața ei și o urmărește în sală pe tăcute, aproape mășinal, atras de farmecul mișcărilor, surâsului, vorbelor ei șoptite. Principesa se abate din când în când la câte un tablou, la câte o sculptură, și are totdeauna câte un cuvânt de bunătate, de încurajare. Ea însăși fiind artistă, păreriile ei au greutate și sunt uneori hotărâtoare. Prin public se distinge un foarte simpatic personaj politic și mare iubitor de artă, ministrul V. Morțun. Prezența sa nu are nimic din parada insipidă a oficialilor. D-sa vine pentru că e prietinel sincer, devotat, generos al artei și al artiștilor. Prin mulțime mai deosebim și o altă figură respectabilă: e dl I. Calinderu, care e un adevărat Mece-nate al artiștilor noștri. Mergeți în strada Renașterii și veți vedea ce palat a ridicat

artei solitudinea și dărnicia d-sale și câți pictori români preocupă împodobirea plafoanelor acestui palat! Prin aceasta nu dă numai de lucru unor meritoși artiști, ci și face o operă de care i vor fi recunoscătoare generațiile ce vin. De-ar avea numeroși imitatori în rândul boierilor! Dintre aceștia e unul singur care trebuie numit alături de dl Calinderu: d-l A. Simu, întemeietorul unei alte galerii care este o podoabă a Bucureștilor. Și dl Simu e nelipsit dela festivitățile artistice; de aceea îl și avem în mijlocul nostru și colindăm cu d-sa sala expoziției. Să vedem dar ce ne îmbie aceasta în a opta ei primăvară.

*

E o recoltă artistică nici mai săracă, nici mai bogată decât în anii trecuți. Din nenorocire, nu este expus aici tot ce au artiștii mai bun. Când știi ce pot produce și ce produc ei în realitate cu alte prilejuri, ai o părere de rău, că expoziția aceasta anuală se înfățișază ca o înjghebare de ocazie, întâmplătoare, chiar pripită. Căci o mare parte din operele prezentate sunt mai mult încercări, schițe, ai putea zice lucrări de mântuială sau de porunceală. Ai impresia că aici nu expune în primul rând ambiția, pasiunea, dorința nobilă și desinteresată de a face ceva bun, strălucitor, durabil, ci calculul material: ai în ochii tăi par'că o marfă înșirată spre vânzare. Și nu e de mirat. Artiștii, în genere nevoiași, ca să-și treacă operele, caută a răspunde gustului general al publicului, care cere

lucrări de dimensiuni mici și cât mai ieftine. Școala și tradiția reglementează gusturile publicului, dar noi nu avem nici școală, nici tradiție. Mult-puținul, cât este, se datorește generației actuale, și o singură generație, oricât de mult s'ar crede și-ar fi aieve, e totuși puțin în cultura popoarelor. Se înțelege, s'ar putea face mai mult decât se face. Dar aici, ca și în toate cele, lipsă de autoritate, lipsă de organizație și mai presus de toate interese înguste. Nu s'ar putea zice lipsă totală de sprijin și interes din partea statului: dovadă, între multe altele, expoziția oficială ce va avea loc în curând și la care ministerul de culte împarte premii și face cum-părături de vre-o 20.000 de lei. Întrebarea e, însă, din cine e constituită comisia oficială și câți dintre membri ei vor fi capabili de a se desbrăca de interese personale sau de gașcă și chiar de a se ridică la adevărata concepție a artei. Artiștii noștri de obicei sunt prea personali pentru a răspunde acestei chemări; iar alții, dacă sunt, din lipsă de pricepere (rodomontadele lor să nu vă spe-rie!) nu vor face mare ispravă. Un rol bun ar fi putut juca presa, dar ea, dacă nu rămâne cu totul nepăsătoare, nu intervine, când e vorba de artă, decât din anumite puncte de vedere care strică mai mult decât contribuie la bine. Și astfel buroiunile cresc și înăbușă florile nedându-le pas să se des-voalte.

E dar îmbucurător că, cu toată starea asta deprimătoare, un proges se face, fie și pe nesimțite. Artiștii noștri, prin ceea ce ne oferă, dau dovadă nu numai de abilitate tehnică, ci și de străduință neînteruptă de emancipare, de năzuință spre originalitate. O privire mai deaproape asupra operii lor ne va încredința mai bine despre asta.

* * *

În capul artiștilor expozanți stă, ca și altă dată, augusta lor protectoare Principesa Maria. Hărnicia și fineța gustului ei nu se desmint nici acum. „Albumul” casei princiare, care cuprinde motive florale decorative cu iscusință lucrute, este un monument de măiastră migăleală și răbdare. Nu mai puțin instructivă și interesantă ca desen și ornamentație e o altă lucrare a Princi-

pesei: leagănul sculptat în lemn argintat, care e destinat pentru noua odraslă princiară, Ileana.

Artachino expune mai multe lucrări, care ne desvăluie personalitatea bine susținută a aceluiaș artist conștient și conștiincios. „Femeia nudă” e de-o execuție ireproșabilă. Artistul vede sănătos și exact. Vedeți „Natura moartă”, în care redă struguri cu un adevăr ce concurează cu realitatea. Tot astfel și „Modelul în repaos”. Între desenele sale fine, remarcăm „portretul d-nei General C.”, admirabil prin vioiciune. Un contrast față de viziunea limpede și sigură a lui Artachino sunt peisajele lui Aricescu. Acesta pune între el și natură un vâl cenușiu, o ceață artificială care ne supără. Ai fi ispitit să crezi că ochii artistului suferă de cataract. Ciudat gust în adevăr. Dar și mai ciudat încă e că se gă-sesc admiratori pentru asemenea concepții bolnave.

Despre Baltazar Apcar nu putem spune deocamdată ceva hotărît, căci nu s'a fixat încă pe deplin nici în tehnică, nici în colorit. Încercările sale ne dovedesc că e un talent netăgăduit.

D-na Cuțescu-Storck evoluează nu toc-mai normal. Acum părăsește „nuagismul”, pictura tonurilor așezate cu rezervă, și prin câteva peisaje apucă o direcție coloristică, unde pare că-i priește mai bine.

Dimpotrivă Luchian rămâne acelaș cu florile și peisajele sale dela țară executate cu colori calde.

Kim on Loghi nu continuă în chip monoton seria peisajelor sale din Macedonia; el cu o știință coloristică a unui rafinat mănuitor al penelului ne dă noi laturi din poezia sudului.

Mărculescu ne-a surprins cu o piesă remarcabilă: „Înaintea ferestrei” este un tablou complex; coloritul vesel, transparent; atrăgător e redat printr'un pointilism, care nu e deloc supărător cum e cazul la alții.

Maestrul G. D. Mirea ne dă ocazie să admirăm patru capete de o virtuozitate tehnică demnă de renumele său.

A. Murnu, desenator prin excelență, de data asta ne apare ca pictor, care prin calități coloristice și compoziționale nu se arată

mai prejos. Cavalerii săi medievali ne transportă într-o feerică lume din povești.

Mützner ne dă trei peisaje cunoscute dela expoziția personală a artistului. D-sa se prezintă ca un fericit importator al pointilismului francez în țară. Dar nu e un simplu imitator; ne-o arată îndrăzneala sa coloristică dusă uneori la extrem. Cu toată exagerarea sa, obține armonii depline de culori și e vrednic de luare aminte. În orice caz publicul are prilej de-a se familiariza cu un gen de artă care are admiratori rafinați în străinătate.

Pătrașcu ne pune în vedere mai multe peisaje în felul său sobru de-a vedea natura. Impresionismul său însă nu se susține totdeauna, căci uneori cade în exagerare, și în loc de efecte reale de culori ne dă un galimatias coloristic. Așa e cazul cu al său „Bazar din Assuan“. Din potrivă, „Casa de pe malul mării“ e o bucată drăguță; ea însă ne vorbește mai mult prin variația tonurilor, decât prin claritatea viziunii. Și aici, ca și în mai toate lucrările d-lui Pătrașcu, avem impresii, iar nu tablouri propriu zise: e acelaș dispreț de detalii și aceeași îndrăgire de pete și siluete.

Steriadi ne aduce de astădată lucrări figurale tratate cu multă îndrăzneală tehnică și coloristică, dar factura sa e ușoară și mai mult externă. Cu toată mozaicitatea coloritului său, putem vedea la el o străduință de armonizare, care se poate observa mai mult la „Țigancă“. Această piesă împreună cu „După malul Dunării“ sunt poate cele mai bune creații ale sale.

Ne pare rău că Strâmbu ne lipsește de drăgălașele sale țărănuțe dându-ne de data asta câteva figuri de țărani, cari scot la iveală mai puțin pe îndemânatecul tehnician și scrupulosul desenator. Motivul fără îndoială e, că ne făcuse din belșug cunoscut toamna trecută la expoziția sa personală noua fază interesantă a însemnatului său talent.

Teodorescu Sion este un talent nou care va trebui să lucreze mult până să ajungă la profunditatea de observație care face pe artist. Prea e preocupat de tehnică și rămâne superficial în desen.

Vermont expune o serie de schițe care nu ne dau îndestul dovada puterii sale.

„Pogorîrea de pe cruce“ ne dă în schimb măsura de felul cum artistul știe întocmi o compoziție într'un chip original, mai ales la o temă ingrată care a fost tratată de cei mai mari artiști din lume. „Moartea sf.-lui Ștefan“, observată cu deamăruntul, desfată ochii și arată cum artistul unește coloritul, de altfel simplu, cu desenul pe care e stăpân, lucrând cu atâta ușurință tehnică.

Pe Vermont îl poți cunoaște mai bine în atelierul său. O pânză mare destinată pentru galeria d-lui Calinderu și alte câteva tablouri, care în curând vor fi isprăvite de el, mărturisesc calități nu tocmai obișnuite în pictura noastră.

Ștefan Popescu de data asta ne-a trimis câteva desene în cărbune; negreșit ne-ar fi plăcut să vedem picturi, ca colorist fiind d-sa unul din artiștii noștri de frunte. „La

A. S. R. Principesa Maria: Flori.

mămăligă“ e schița în cărbune a tabloului expus în salonul din Paris, unde artistul a mai trimis și alte tablouri. Demn de remarcat printre desenele sale este „Pe seară“, care e de-o factură mai pitorească.

D. Stoica expune câteva desene în gillot, interesante, dar lipsite de originalitate și avânt.

*

Și sculptura e reprezentată prin câteva lucrări mai mici, spațiul sălii fiind restrâns.

Brâncuș are trei lucrări de aceeași tărie și natură ca și cele trimise la expozițiile anterioare. De regretat e că artistul nu ne trimite nimic nou prin care să arate că a eșit din faza îngăimărilor și eboșurilor.

D. Mirea se relevă față de trecut prin „Ciobanul călare“, lucrare drăguță, corectă.

Ghipsul lui A. Iliescu, care reprezintă un nud de femeie, e de asemenea o lucrare bună, deși trunchiul, dela spate văzut, prin proporțiile sale pare a fi mai mult bărbătesc.

Viguros și cu temperament lucrat cu privire fixă, adâncă, e „Asaki“, bronz de Filip Marin.

Un artist nou e A. Roșca.

Vrednice de luare aminte prin modelarea și desenul lor sunt încercările sale în ghips și în sculptură de lemn.

Statueta ce redă un nud de femeie prin poziția îndrăzneată afirmă din nou și cu mai

multă tărie deosebitul talent al lui D. Paciurea.

„Bustul M. S. regelui“ expus de Spaethe este o lucrare naturalistă bine studiată; e un document prețios pentru iconografia suveranului român. „Pe gânduri“ e modelată larg și moale; e bucată cea mai reușită ca factură și expresie. La aceasta contribuie și măestrul ei pedestal. Vigoare și spontaneitate în concepție dovedește și bronzul ce reprezintă un „Dorobanț în atac“.

Storck ne dă un caracteristic cap de femeie, un bazorelief pitoresc lucrat cu multă îndemânare. Portretul „D-lui N. B.“ e în adevăr un portret frumos și, prin felul cum e stilizat, contrastează cu „portretul D-lui C. Al. O.“ Grupul său „Iubirea“ e cu mult nerv și temperament executat.

Cam aceștia sunt artiștii, ale căror opere merită să fier elevate. Restul, cu prea puține excepții, sunt elemente de umplătură, care se strecoară în expoziție, grație indulgenței sau intervențiilor prietenești. Între aceștia poate fi clasat și Mihailescu, a cărui compoziție păcătuiește prin numeroase defecte de perspectivă și desen. Poate ar fi rămas mai puțin loc pentru mediocrități, dacă doi dintre cei mai distinși ai noștri artiști, Grant și Verona, n'ar fi lipsit dela această expoziție.

George Murnu.

Odată.

... Și fără să vrei poate îți va veni în minte
Un cântec trist, pe care odată l-ai cântat,
Te vei trezi pribeagă cu ani mai înainte,
Și cine știe dacă vei mai avea cuvinte
Și lacrimi să plângi visul în nopțe cufundat.

Te vei gândi atunci, frumoaso, nu la mine,
Căci nu vei da în suflet icoanei mele loc, —
Te vei gândi cum pieri nădejdea de mai bine
A celor ce știu numai să creadă, să se 'nchine,
Și-s urmăriți de-apururi de-acelaș nenoroc.

Și-un basm din alte vremuri vei auzi odată,
Târziu, când arde focul în caldul tău cămin,
Și blândă din perete icoana ta curată
Cărarea minții tale cercă-va s'o abată
Pe-un drum, unde lăsat-ai atâtea cer senin.

În ochii tăi va arde cu flacăra cerească
Acelaș foc ce 'n cale oprit-a pasul meu,
Cu glas duios icoana va 'ncepe să-ți șoptească
Cum astăzi doar nebunii mai știu cum să iubească, —
Și vei uita că 'n lume cel mai nebun sunt eu.

Se vor închide ochi-mi odată pe vecie
Și voi certă părerea de rău că m'ai uitat
Dar și-atunci o să blastăm grozava ironie
Că nu știu să iubească
Nici cei cari vieța 'ntreagă au plâns și s'au rugat.

Se vestejesc spre toamnă în straturi trandafirii,
Atâtea farmec trece, atâtea stele-apun,
Și n'o să plâng că și eu am fost menit pieririi, —
Dar și-atunci o să blastăm orânduiala firii
Că nu moare cu mine și ultimul nebun!

I. U. Soricu.

Homunculus.

După un sbucium de câteva luni, frater Homunculus se hotărîse: Nu mai rămâne între călugări și pace!

Băiat sărac și așezat, intrase cu câteva clase gimnaziale într'un claustru, la sfatul unui duhovnic străin. Se gândia el atunci: tot n'o să se aleagă din mine ceva lucru mare, mai bine mă călugăresc! Se săturase de a mai mătură prin odaia stăpănu-so, de a-i mai curăți ghetele și de a-i aduce apă... Cu traiul tot o ducea destul de bineșor de când încăpuse servitor la un internat, dar se gândia, că mai are încă multe clase de isprăvit și pe urmă încotro s'o iă? Și așa, se pomeni într'o seară că bate la ușa claustrului, cu o scrisoare de recomandare dela plebanul din satul lui. Se încredea în acest om bun, care îl ajutase de multeori, spunându-i că și el e român despre mamă și îndemnându-l să îmbrățișeze cariera călugărească. Fire contemplativă, plebanul îi zicea adeseori, mângâindu-și obrajii rași:

— Fătul meu... e frumoasă și cariera preoțească, dar tot mai bine e în mănăstire. Că lumea e plină de ispite și fărădelegi și omul se poticnește la tot pasul... În mănăstire nu te mai întâlnești cu relele din lume — stai acolo închis între ziduri, te rogi lui Dumnezeu și ai odihnă...

Și zâmbia cu o licărire ușoară în ochii lui buni, ca și când ar fi ascuns o scăpărare de amintire, aproape ștearsă:

— Și eu aș merge, prietene, în mănăstire, dar sunt slab și bătrân. Mai bine aș fi mers și eu acolo...

Tată-său, ce eră să-i spună? Om fără carte, rămas vădov și necăjit, se gândia la început să-și facă feciorul dascăl, ori, dacă o răsbi, popă... Când însă acesta începă să-i spună despre traiul liniștit din mănăstire, stătut o clipă și se răzgândi:

— Să întrebăm și pe popa nost.

Nu i se împărea bătrânului vieța din mănăstire; știa, că oamenii acolo n'au nici un gând, dar nici nu muncesc. Și el muncise și asudase o vieță întreagă, de i se înăspriseră palmele și-i albiseră pletele. Și mai știa, că

nu sunt acolo călugări de legea noastră și nu înțelegea, ce să caute feciorul lui între străini.

Părintele Tudor îi primi bine și rămase și el mirat de hotărîrea băiatului.

— Eu gândiam să vii dascăl în sat, ori să te faci popă în locul meu, că sunt și eu bătrân și-mi tremură mâna, când ies cu darurile... Ce să faci tu acolo?

Preoteasa așterneă masa și copila cea mai mărișoară îl întrebă cu un zâmbet ușor:

— Zău, nu glumești? Te faci călugăr?

Și râse.

Eră ceva deosebit de dulce și prietenos în glasul ei, și ochii copilei străluciau într'o lumină neobișnuită. Tot astfel cerul se rumenește și se luminează, în zori...

Dar n'a fost chip să mai abați pe tânărul, care ședea ca țintuit pe scaun, cu privirea fixă, clipind abia de câteva ori din gene, când ochii Lucreției îl surprindeau.

În ziua aceea, tată-so nu și-a văzut de treburi. A stat buimăcit până către amiază, apoi a îmbucat așa pe apucate, a vrut să meargă la popa să se jeluiască, dar s'a oprit la crășmă.

Și a beut mai mult ca de altădată și a izbit cu pumnul în masă, și pe urmă, când beutura îl înmuiase, a prins a plânge ca un copil.

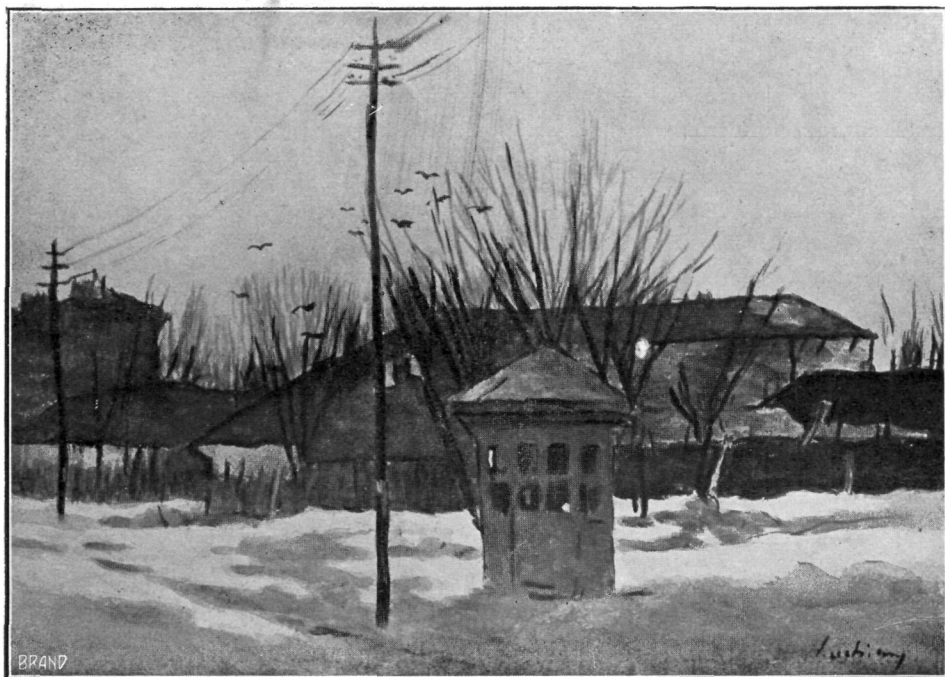
*

Seara dintâi a fost o adevărată sărbătoare. Egumenul, după ce a cetit scrisoarea plebanului, și-a ridicat ochelarii peste frunte și l-a privit blând și îndelung:

— Fiul meu, te primim cu toată dragostea. Vei trăi mulțumit și fericit între aceste ziduri sfinte, dacă vei ascultă de glasul tainic al conștiinței și dacă vei lăpădă toată pulberea ce ai adus-o cu tine din lume... Ce fericit aș fi fost să fi intrat și eu în mănăstire, la vârsta ta... Eu am intrat mai târziu, când gustasem din veninul lumii, veninul amar, pe care tu nu-l vei cunoaște, iubite...

Și îl sărută pe amândoi obrajii.

În refector, călugării îl întâmpinară cu o dragoste, cum nu mai întâlnise în vieță. O

St. Luchian: Ghereta din Filantropia.

cină abundentă, un vin ca de flăcări și vorbe bune și glume multe, pe cari le înțelegea pe deplin, fără să știe și el povesti, în limba lor.

Ici-colo, câte o vorbă latinească îi amintea de dascălii lui dela școalele unde trăise mulți ani de lipsuri.

Și îi veni un zâmbet fericit, când vedea belșugul din jurul lui și seninătatea acestor călugări, cari păreau a nu ști nimic de neazurile vieții.

Îl numiră dela început Homunculus. Călugării ceialalți aveau nume mai frumos sunătoare, dar el trebuia să se îndestulească cu acest diminutiv, pentru anul dintâiu ca noviciu.

Anul acesta destul de monoton, l-a petrecut într-o chilie scundă, a cărei singură fereastră se deschidea spre un zid înalt, cu cărămizile afumate, cu urme de sânge spălat de ploi.

Nu se plictisea însă. Îi plăceau poveștile înțelepte ale egumenului, pildele scoase din Evanghelie — cetia, dela o vreme, o carte minunată, pe care o înțelegea din ce în ce mai bine, în muțenia celor patru ziduri. Crucifixul își întindea brațele deasupra patului... Și el se uită la dumnezeiții ochi întredes-

buni și sfinți, cu cântece de laudă, cu miros de tămâie...

În sări de acestea adormea cu un zâmbet de fericire, ca pe vremurile când era cu vitele la hotar, sub tainica clipire a stelelor.

La sărbători se scoboră și el în refector, luând masa cu călugării mai bătrâni, cari i se păreau acum prea veseli și prea gălăgioși.

Se obișnuise așa de mult cu tăcerea, și era așa de fericit să se piardă în tainele propriului său suflet, încât îl jignia sgomotul și veselia acestor oameni, cărora li s'ar fi cuvenit o înfățișare mai cuvioasă și mai severă.

Câteodată, se pomenea, deschizând geamul, privind înspre cerul înstelat. Era un colțisor de cer cât o batistă, dar îi era drag, amintindu-i copilăria lui de sătean. Se gândea atunci la tată-său, la tovarășii lui de jocuri, la camarazii de școală — și, deodată, icoana Lucreției îi răsăria în minte, ca o stea cu tainice clipiri de gene... Izbi geamul, se întinse în pat, dar nu putu să adoarmă decât înspre zori.

Egumenul, când îi vorbi a doua zi, îl cunoscu dela cea dintâi privire. Îi luă mâna

chiși, la liniștea supraomenească din acel suprem gest, cu care își înclinase capul pe umărul stâng. Și cetia cu tot mai multă înțelegere minunatele șiruri din: Imitatio Christi.

Simția atunci, cum partea mai bună a ființei lui se ridică, ușoară ca o adiere, deasupra vieții de toate zilele, întrezărind, dincolo de cercul strâmt al vederilor lumii, o altă viață, cu oameni

și îi vorbi, cu glas îngrijorat, de ispitirile Satanei, de cursele ce le întinde sufletelor celor mai alese...

*

După anul de probă, viața i se schimbă cu totul. Avea acum o chilie mai luminoasă și mai încăpătoare, nu mai trăia izolat de ceilalți, rugăciunile și meditațiile erau mai puține.

Trăia din belșug.

Egumenul i-a zis cu blândețe: „Fiul meu, ți-ai împlinit cu cinste anul de probă. Când Dumnezeu îți va întări pe deplin voința prea slabă încă, să-mi spui, dacă vrei să rămâi cu noi în toată viața? Ai destul răgaz să te gândești singur și să-mi spui, când ai luat hotărârea.”

Treceau zile după zile și Homunculus se îndepărtă par'că tot mai mult de clipa de a lua o hotărâre. Altfel își închipuise el viața de călugăr, pe vremea când eră în lume, sau în anul, ce l-a petrecut în singurătatea chiliei lui!

Băiat sărac, obișnuit cu munca și cu necazurile, nu se simțea bine în belșugul și tihna traiului de aici. Dela o vreme, bucatele nu-i mai cădeau așa de bine, când se gândia la mălaiul, pe care îl mânca acasă bătrânul. Se gândia la zilele amărâte ale acestui om, care își pierduse singurul razim al bătrânețelor, la munca lui de rob; — și la belșugul și tihna proprie.

Deodată cu suflul cald al primăverii, când pădurea a început să-și destindă ramurile înțepenite, înțelegea că i s'a făcut dor de tată-său și de ai lui, că nu mai putea trăi în singurătatea acestor ziduri, cari păreau că se năruie asupra-i.

Într-o noapte, când vântul îi sgâțâia fereastra, ca pentru a-l chema, el se ridică din așternut și ingenunchie lângă crucifix. Se rugă îndelung, cu fața îngropată în palme și plânse.

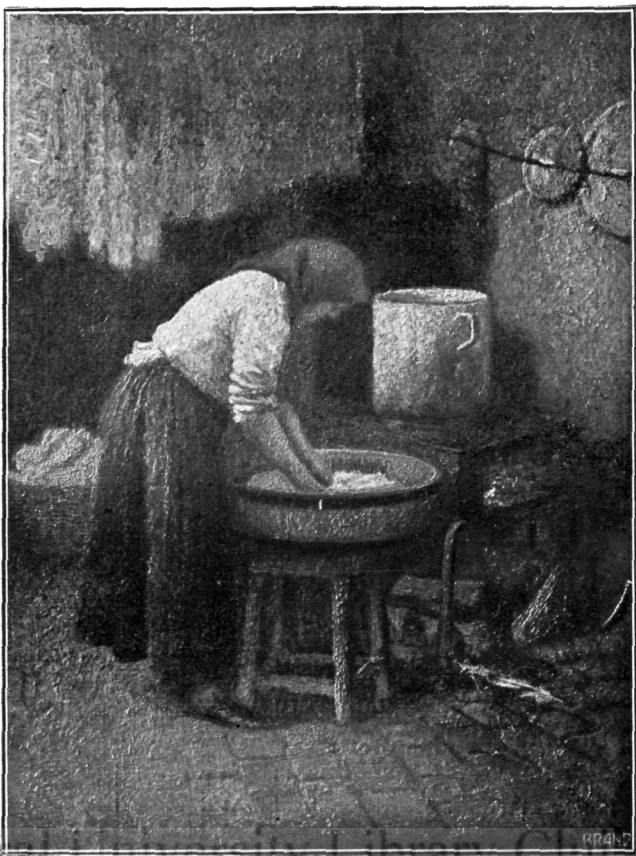
Dimineața se înfățișă egumenului.

— M'am hotărât, Sfinția Ta!

— Rămâi?

— Nu rămân...

Egumenul căscă ochii mari, speriat de moarte, fără să poată scoate o vorbă. După ce se mai liniști puțin, îl trimise în chilie

L. Basarab: Spălătoreasa.

lui, spunându-i să nu convină cu nimeni peste zi, până n'o veni să-i vorbească.

După prânz îl chemă. Eră liniștit acum, și avea ca o mlădiere de duioșie în glas.

— Homunculus, Homunculus, eu voiam să fac din tine homo — și tu nu ai voit.

Ridică muștrător degetul arătător dela mâna dreaptă și continuă, cu glas scăzut:

— Ierusalime, Ierusalime....

Se opri căutând să cetească în ochii tânărului întregirea textului biblic.

Acesta stă cu ochii plecați, neîndrăsnind să și-i înalțe, clipind din gene.

Vorbiră multă vreme, șoptindu-și, ca doi prietini. Și tânărul, într-o clipă de mare sinceritate, îi destăinuî:

— Aș rămâne... aș rămâne, dacă ceilalți călugări ar fi măcar pe jumătate ca Sfinția Ta. Dar — nu sunt...

Călugărul începuse să-i vorbească cu căldură. Erău, de sigur, numai închipuiri de tânăr svăpăiat, ispite diavolești, îmbrăcate în haina

pocăinții. Și toată după amiaza îi vorbi de multele forme ale acestor primejdioase ispitiri, cari momesc sufletele cele mai alese...

Tânărul îl ascultă cu o ușoară dungă de îndărătnicie la îmbinarea sprâncenelor, cu gândul aiurea.

Prin geamul întredeschis se vedeă legănarea maiestoașă a cetinilor, rândunici spintecau vâsduhul în zig-zaguri îndrăsnește și, departe, cine știe unde, un cuc își spunea numele cu stăruință.

În freamătul mulcom al pădurii, trezit ca dintr'un somn urît, el deslușă o doină uitată, pe care o cântă pe vremuri: „Cucule cu peana sură...”

Stăruințele bătrânului erau zădarnice.

*

Noaptea târziu, după ce își scoase hăinuțele, le îmbracă, pășind cu grije, să nu trezească pe ceialalți.

Sărută încă odată crucifixul, zise un „Doamne ajută” și ieși în coridor, coborînd scările cu multă grije. Portarul îl zări dela geam, dar își întoarse repede capul, făcându-și cruce: „Apăge Satanas!”

El zâmbi la gândul că jicnise, fără voia lui, cuvîntul acestui bun bătrân.

Se rumeneau culmile în lumina mohorîtă a zorilor și pasările ciripiau, speriate din culcușuri. Un murmur ca de ape mari și îndepărtate, un freamăt profund, ca un tânguit de orgă, răsbătea din adâncuri. Eră rugăciunea de dimineață a codrului, a firii...

Treceă fericit, ascultând acest imn măreț al firii, care îi răscolea sufletul. Își închipuia, că pleacă pentru întâia oară în lume. Simția cum inima îi crește, cum tot ce avea bun în sufletul lui, cercă cu stăruință să iasă la suprafață. Înțelegea acum, că fericirea vieții nu e belșugul, ci munca, — munca neîntreruptă, cu forțe oțelite...

Se gîndeă la tatăl său, la vieața lui de sbucium și amărăciune, la mîngăierea, ce va avea-o, în clipa revederii; la tovarășii lui de școală, la dascălii, pe cari numai acum îi știă prețui în deajuns; la popa cel bătrîn din satul lor, care acum va fi undeva la hotar, cu plugurile; la fata popii, cea cu ochii de vâpaie...

Se simția mai tînăr și mai puternic ca oricînd. Din întunerecul trecutului, sute de strămoși muncitori îl chemau, cu glas de arhanghel, la cărarea bătătorită de ei, cărarea de muncă cinstită și grea a vieții.

Ajuns în vale, se mai uită încă odată înspre claustru. Crucea clopotniței scînteia în revărsarea de purpur a răsăritului.

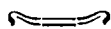
El auzi încă odată, ca o slabă muștrare, cuvintele:

— Homunculus, Homunculus!

Soarele apărea după muchea din față, mai strălucitor, mai mare ca de altedăți.

Homunculus nu mai privia în urmă, ci mergea cu ochii scînteietori, ca pentru a întîmpina această difuziune de lumină...

Al. Ciura.

Din popor.

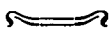
I.

Jelui-m'aș și n'am cui,
Jelui-m'aș codrului,
Dar codru-i îngălbinit
Nu mă crede c'am iubit.
Și codru-i cu frunza rară
Nu mă crede pîn' la vară.
Jelui-m'oi bradului
Că-i în vârful muntelui
Și iarna-i cu frunza verde,
Dorul numai el mi-l crede.

II.

Firicel de iarbă neagră,
Toată lumea mă întrebă
De ce port cămașa neagră.
Eu spun la lume așa
Că mi-e inima ca ea,
Cînd începe-a mă durea.
Dar la lume eu nu spun,
Că de dor umblu nebun,
Și de lucru nu sunt bun.

Culese de Simin.

Zâna lacului...

În poiana tănuită
lacul n'are nici o cută...
Apa-și tremură nisipul
ca un praf de crin la soare
Petricelele sunt stele
cu lumini alergătoare
Iar adâncurile clare
numai luna le sărută...

Vin acolo 'n miez de noapte
căprioarele și cerbii,
Să s'adape, să iubească,
să se lupte și să moară
În poiana unde-i rouă
lacrima de căprioară,
Unde 'nvinșii sângerează
roua florilor și-a ierbii...

Despletise luna părul
galben ca al Cosânzenei
Atârnându-l printre frunze
risipindu-l pe cărare,
Iară noaptea-și răsfirese
părul plin de pietre rare,
Să 'ncunune și s'ascundă
toate tainele poienii,

Tartacot veghia în umbră...
ca să nu-i coboare geana
El privia cum urcă luna —
uriașă pădăie —
Dar zărind colea perechea,
se răstii plin de mânie:
— Făt-Frumos te-ai dus pe copcă,
o să afle Cosânzeana!...

Victor Eftimiu.

Făt-Frumos și Zâna-Undei
lunecau încet pe iarbă
Luminând ca două raze
apele încremenite,
Luna galbenă de ciudă
se urcă pe nesimțite,
Tartacot sub o ciupercă
îi privia răsând în barbă...

— Făt-Frumos! Țezi lângă mine,
șezi fugara mea nălucă
Chipul tău în orice noapte
dintre ape îmi răsare;
Dar acum te văd aievea:
nu ești umbră, nu ești zare,
Nu ești cum te-arată visul,
veșnic trist, mereu pe ducă...

Și cu ea vorbiă tăcerea
undelor și a pădurii...
Făt-Frumos cu mîntea dusă
adormiă strivit în brațe.
O lăsa să-i strângă mîna,
de grumaz să i s'agațe
Să-l desmierde lung pe frunte,
să-i sărute colțul gurii...

Poeme în proză.

Cătră lumină...

Omagiu d-lui V. Gh. Morțun.

Noaptea apăsă grea asupra portului. Pe străzile lăturalnice, cufundate în întunerec, nu mai eră nici o mișcare. Numai din piața principală se aruncă peste case un brâu de lumină, până cătră mare, acoperind, ca sub un coviltir, strada prin care se coboră la bulevardul de jos.

Pe malul mării mișună lumea ca într'o încrucișare, primblându-se pe sub becurile

electrice. Bolta de lumină, făcută de șirul lampelor, se srobește rotundă în greul nopții, ca un tunel aprins. Deasupra acestei galerii în flacări ochii se opresc în zăbranicul greu al întunerecului, ca într'un desiş fără nici o cărare.

Marea, care se sbate jos de oprirea zăgăzurilor, mărește mai mult groaza necunoscutului, desfăcându-se fosforoscentă și forfotind

A. Murru: Din alte vremuri.

ca într'o sugrumare. Cum rățăceam singur prin' rândurile premenite de trecători, mă trezesc dus până la răscrucea largă din capătul bulevardului, unde șirurile se tot răresc, până când m'am desprins cu totul, ca o sfărâmatură de naufragiu scoasă' la mal.

Acolo se vede un bec electric solitar, care improșcă lumina ca într'o explozie, aruncând fășii de raze în lungul celor tuspatri capete de drum.

Risipa aceea de scânteiere se vede însă ștergându-se și îmbrobodindu-se ca într'un joc de umbre. M'am apropiat curios și am dat peste o priveliște stranie:

În jurul globului de sticlă, care resfrângea strălucirea, se strânsese într'un sbor nebun puzderie de fluturași și gâze. Insectele acelea cu toate numele, venite de unde nu se mai poate ști, dădeau rotoagoale grăbite luminei, tremurând și pândind-o ca pe-o mântuire. Nu s'auzia decât un fâlfăit amestecat, care ștergea globul, de par'că l-ar fi scuturat cu batiste de mătăasă. Fluturarea aceasta foșnită se întrerupea numai de pâcăituri scurte, de par'că s'ar fi rupt bețe de chibrit, făcute de gâzele cari dădeau cu capul în sticlă, dorind s'ajungă deodată la lumină. Trupurile cele

lovite cădeau amețite din năzuințele lor, învârtindu-se ușor prin aer, până ajungeau pe pământ. Împrejurul stâlpului cu lumina, jos, era ca o leasă rotundă împeștițată, în care și-ar fi scuturat petalele straturile de flori bătute de piatră.

Plecându-ți ochii asupra acestei părăduiri de vieață, te cuprindea mila văzându-i toată frământarea și agonia. Fluturi catifelați căzuți pe spate, amestecați între gâze negre, tot își mai mișcau încă picioarele, în sfortarea unei noi reculegeri de în-nălțare.

Roiul desmățat de sus, care se învârtea împrejurul globului ca într'un foșnet de

drapel desfăcut, se împeștiță la răstimpuri cubăzături mai puternice și-atunci vedeai apărând, în mijlocul danțului sinistru, silueta neagră a vr'unui bondar răslețit, setos și el de lumină. În avântul lui orb, se rostogolea nebun și trăgea dungi închise împrejurul becului, de l-ai fi luat drept o bucată de cărbune, cu care scria o mână nevăzută, însemnând par'că drumul deșertăciunei... Un țacănit mai tare de sticlă,—și prin aer se vede căzând bondarul cel îndrăsneț, care ajunge cu spatele de pământ, răsunând tare pe asfalt, ca o castană coaptă, desghiocată din pom. După prima zăpăceală a căderii, bate din picioare repede și cearcă să se ridice pe aripile încordate, înălțându-se de șale, cu aceeaș trudă și sete de vieață, cu care alergase după amăgirea lui.

Prin bolta de lumină, care ridică întunecul până sus de tot, se mai văd dungi negre, venind grăbite din greul nopții, ca la o chemare sfântă, pentruca s'ajungă mai degrabă la strălucirea care le-a atras. Unele, mai nesocotite, dau deadreptul cu capul în sticla globului și cad cum ajung, fără iluzia unei apropieri măcar și-al jocului aceluia mincinos, care învâlue și preamărește lumina.

În scurtă vreme, leasa cea cu flori scutu-

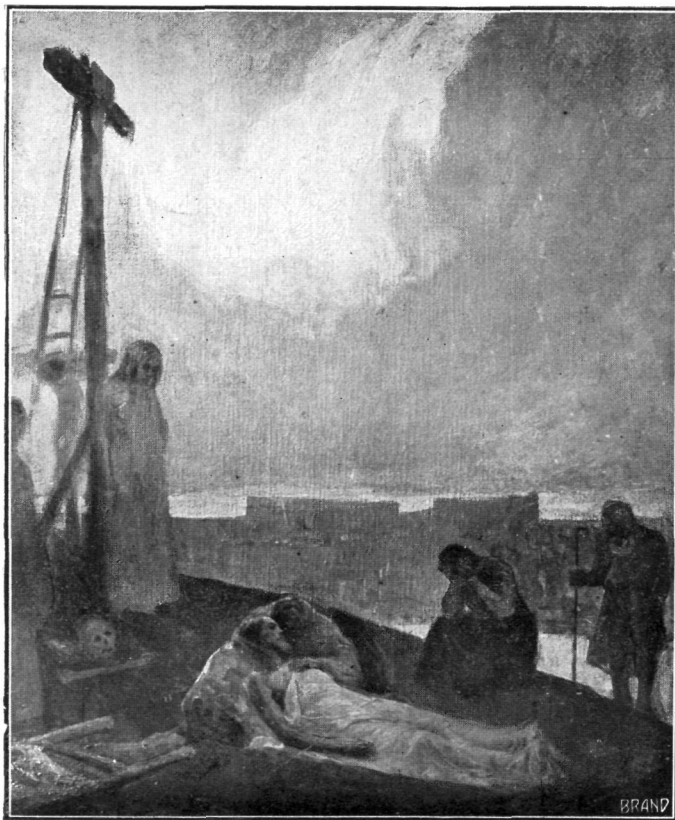
rate de jos se împetritează și de cojile desfăcute și negre ale bondarilor rostogoliți din înălțime, care-și mișcă desamăgiți picioarele în sus, cercând zadarnic să se sprijine în încordarea aripelor plesnite. Purtându-mi ochii peste apa celor învinși, recunosc ici un cărăbuș flocos, dincolo e o rădașcă mare de pădure, cu două coarne ca de cerb, iar mai încolo e un bou de baltă roșcat și lătăreț, ca un nasture enorm tăiat dela o manta de drum.

În timpul acesta cad într'una de sus musculițe ușoare și gâze rotunde, plutind în coborârea lor ca o ninsoare amestecată și inegală, pentruca prin pânza lor să străbată, la răstimpuri, detunarea înșelaților celor mari, umplându-se locul de cărăbuși mulți, cu alte rădaște sclipoase și bondari feluriți.

Cum stau sub lumină și urmăresc chinul și sbaterea aceasta tristă de năzuinți înfrânte, s'aude venind pe drumul dela deal o trăsură în goană. Birjarul, brutal și grăbit, mână caii goniți drept pe sub becul electric. Am avut deodată un fior de groază, ca în fața unui dezastru, pe care nu-l poți opri. Întinzând mâinile, eră să strig birjarului să dea pe-alături, dar m'a stăpânit rușinea ridicolului și n'am mai putut s'aud decât mersul cailor, călcând prin gândaci, ca peste niște coji uscate cari plesnesc. Urma trăsuri a rămas îngropată în stratul viu al celor căzuți, pe când huirul ei s'a pierdut sgomotos la vale pe drumul portului, ca într'un râs batjocoritor.

Priveliștea eră în adevăr înduioșătoare...

Ce-au căutat roiurile acestea singuratece și rătăcite, ca să-și părăsească sălașele cu hrană și libertate, pentruca străbătând noaptea și îndepărtarea, să vină pe o cale abia ghi-cită, atrase numai de-o părere?

N. Vermont: Pogorirea de pe cruce.

Câtă vieță și ce de speranțe nu s'au prăpădit!

Rădașca cea fioroasă și mândră trăia în codru pe un stejar întreg și par'că o văd făcându-și primblările pe urma crepăturilor largi din coajă, în mișcarea coarnelor ei împodobite, pentruca s'ajungă acum strivită de-o călcătură neghioabă; — iar regele bălților, gândacul lat și iute, care buhăe în păpuriște liber, sperind singurătatea, și-a părăsit patul moale și codrul de stufăriș, pentruca demorțindu-și aripele lui cojoase să se ridice greoiu și să străbată necunoscutul până la lumină...

O lumină!... lumină!... tu ești începutul și sfârșitul vieței de pe pământ...

Ioan Adam.

Răfuiala.

(Sfârșit.)

II.

În toiul veseliei toată casa clocotia ca un coș de albine când se apropie vijelia...

O ploscă înflorită trecea repede din mână în mână, acuz scursă toată, acuz iar plină.

scotocind prin cele oale înșirate pe muchea cuptorului.

Acum se ridică Toma, din fundul mesii, și, întorcându-se către nănașul cel mare, îi închină cu voce astâmpărată:

„Să-ți dee Dumnezeu sănătate și Aieață, să mai poți sărbători multe zile de praznic! Și să ție Dumnezeu pe tinerii miretei, să trăiască și să îmbătrânească și să se aibă dragi... mai dragi decum se au alții!”

„Mulțămim, Tomo! Să trăiești și tu și să-ți trăiască și nevasta! Să vă dee Dumnezeu noroc și bucurie!” răspunse nănașul cu glas înălțat, apoi, după o scurtă tăcere, adăogă mai potolit: „Ți-a cinstit Dumnezeu o femeie ca un înger, numai să fiți sănătoși...”

Toma îi aruncă o privire nedumerită, par'că s'ar fi temut că-l ia peste picior.

„Numai să vă ție Cel de sus pacea și liniștea casei!” urmă nănașul tot mai domol, și vorbele lui erau călduroase și blânde ca un vânt moale de primăvară.

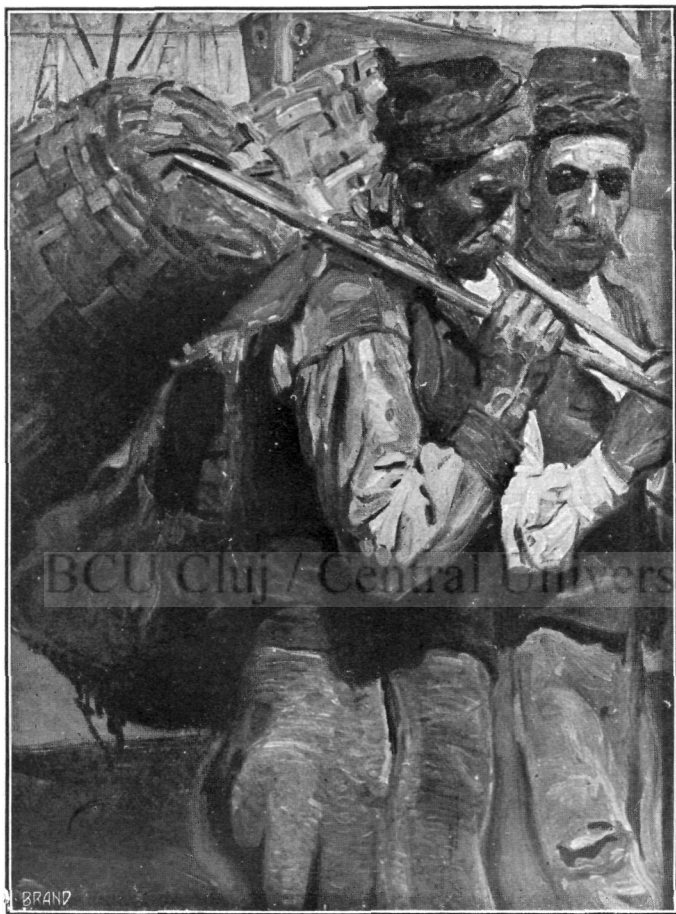
„Așa dară, făcu Toma aducând repede gârliciul ploștii la gură și trăgând o dușcă sdravănă. Așa!... Femeia-i bună, numai dracu-i rău!...”

Și începă a râde gros, ștergându-și buzele și mustețele cu mâneca cămășii.

Se arătă voios, ca un copil neostoit, dar de câteori se deschidea ușa, se cutremură și se înfioră par'că l-ar fi mușcat un șarpe. Simția și țiția de bună-seamă, că are să mai vină, că trebuie să mai vină cineva...

Cât fusese drumul de lung, din Măgură și până aici, tot acolo i-a stat capul. Îl vedeă par'că pe Tănase viind tot într'un ropot pe urma lor, și se uită adeseori îndărăt că oare nu-i ajunge? Nevăzând nimic, se mângăia zicându-și că Tănase o fi mers mai nainte...

În creerii lui se plămădeau fel și fel de gânduri, se învălmășeau fel și fel de planuri. Un glas lihăit îi șoptea par'că neîncetat cu-

I. Alex. Steriadi: Hamali.

Nuntașii nu mai puteau de voie-bună. Cu fețele învăpăiate, cu glasuri răgușite și aspre, horiau toți un cântec, înăbușind aproape de tot îngânatul ceterelor celor patru lăutari cocoțați pe vârful unui lădoiu, după ușe. Bucătăreasa, suflecată până în genunchi, cu obraji roșii și arși ca pojarul, c'o lingură uriașă de lemn în mână, bălăcea în răstimpuri pe lângă mesele încărcate de mâncări și beuturi alese, chiuind și tropăind în hohotul oaspeților. La vatră, o țigăncuță toropită și uscată bătea când și când din picioare, mai

vinte urîte, îl întărâtă, făcându-l să-şi grăbească paşii...

Când au ajuns la casa cu cinstea, n'a mai putut de mirare, căci Tănase nu eră nicăiri. S'a uitat cu deamănuntul împrejur, dar nu l-a zărit. ...În clipa dintâi a simţit un fel de durere, dar apoi a tresărit ca deşteptat dintr'un somn adânc şi o adiere caldă i-a netezit inima, par'că i-ar fi luat o piatră de moară de pe suflet. A răsuflat odată din greu şi a intrat uitându-se în grabă, pe-a furişul, la Rafila. Femeia eră ca marmura...

Totuş, dupăce s'a mai desmetecit puţin din bucuria dintâi şi a început iar a se gândi, simţiă că Tănase tot o să vie şi-l aşteptă cu tot dinadinsul, cum aşteaptă oamenii cei bătrâni şi neputincioşi moartea...

Cătră sfârşitul mesii, când eră veselia mai aprinsă, iacă, se deschise uşa în pripă şi 'n prag se ivi Tănase. Eră un flăcău înalt şi drept ca lumina, cu o mustaţă neagră-cărbune, răsucită ca sfredelul, cu ochi mari şi dulci ca de copil nevinovat.

Dădû bineţe şi se aşeză tocmai faţă 'n faţă cu Toma.

„Să deie Dumnezeu bine, Tomo!”

Toma dârdăia apucat de friguri. I se părea că deodată toată casa începe a se învârti roată nebuneşte, sălbatic, numai ei doi, el şi cu Tănase, rămân neclintiţi, privindu-se cu priviri ucigaşe.

„Posna l-a adus aici... posna, de bună-seamă”, murmură Toma.

Şi d'aici încolo toată voia şi-o pierdû ca şi când i-ar fi luat-o cineva cu mâna. Faţa i se încruntă repede, apoi într'atâta se îngălbeni ca un mort. În zăpăceala ce-l cotopea, se ridică fără veste cu gândul să iasă afară, dar, ruşinat de slăbiciunea aceasta, se motoli iarăş pe lăicer.

Îi veni în minte femeia. Îşi aplecă capul şi aşa se uită la dânsa. Două pete de sânge se revărsaseră pe obrajii Rafilii şi 'n ochii ei, aţintiţi asupra lui Tănase, sclipiă o văpaie neobişnuită.

În mintea lui Toma acum începură a se învârti şi a se sbate toate planurile făurite până aici, ca un şuvoiu de flacări învrăjbite. Încet-încet simţiă cum se închiagă toate într'un mănunchiu de foc, care-l îndeamnă şi-i

dă putere... Cu buze învineţite bombăni ca prin vis:

„Posna l-a adus aici... posna, de bună-seamă...”

Tănase râdeă, văzându-l atât de încurcat, iar râsul acesta îl durea pe Toma par'că i-ar fi străpuns carnea cu cuie ruginite.

„Noroc bun, Tomo! strigă Tănase în gura mare. Aţi mai venit şi voi?”

Toma nu răspunse nimic. Auziă limpede glasurile, dar cuvintele îi sunau neînţelese ca dangătele clopotelor trase 'n dungă... Deodată însă îl pătrunse o voce moale ca mătasa, o voce subţire şi blândă ca o mângâiere de dragoste:

„Am venit, Tănase, şi noi, la nuntă... Da tu înc'ai venit?”

Eră glasul Rafilii.

„D'apoi ce să facem? Ia-asa ca cei holtei... Ne băgăm nasu 'n toate oalele... zise Tănase ş'apoi se întoarse iar spre Toma şi începû a râde... un răs prefăcut, care-l plesniă ca şi când l-ar fi lovit cu bice.

— Ha, Tomo?” zise iar Tănase.

Toma căscă larg gura par'c'ar fi voit să scoată o puzderie de sudălmî, dar limba-i eră amortită şi lipită de cerul gurii şi nu putû rosti nici o vorbă... Făcû un semn desperat cu capul...

Apoi un fior rece îl străbătû. Simţiă că se face de răs la oameni cu astfel de purtare... Îşi luă dar inima 'n dinţi şi hotărî să nu mai bage seamă de nimic în astă-seară. A simţit el înainte că Tănase va veni, a ştiut el că trebuie să vie... acum i s'a împlinit aşteptarea. Ce să se mai facă de minune?

Se începû jocul...

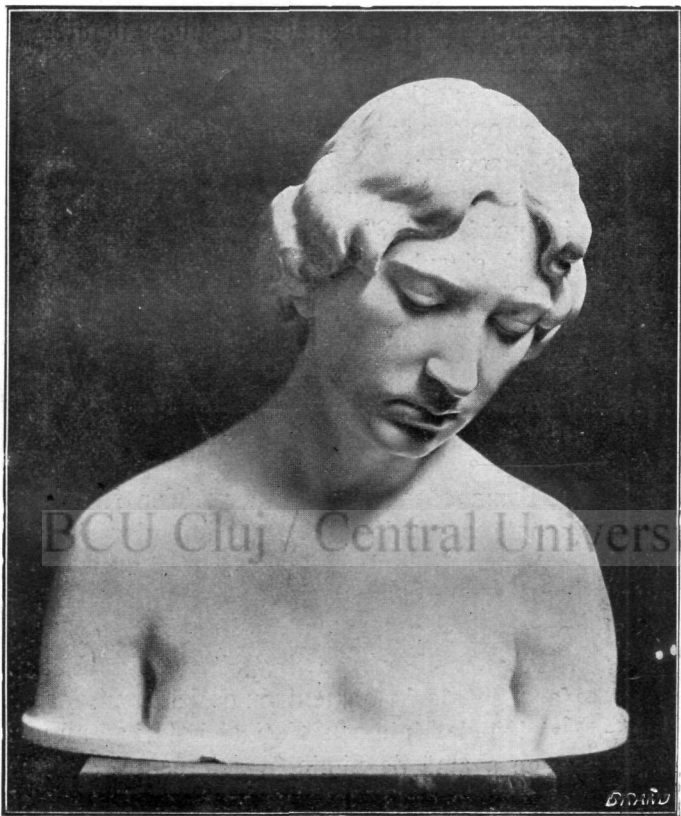
Întâi o pereche, apoi alte trei şi iar altele, de bubuiiau podelele sub tropotele lor. Foşnetul poalelor înăsprite şi chiuiturile se amestecau cu sunetele de vioară, cu fumul albăstriu de tutun, cu mirosul de mâncări şi de oameni...

Toma şedeă într'un ungher, dus pe gânduri. Faţa lui eră buhăită, ochii ieşiţi din orbite, părea că trage de moarte. Şedeă aşa, cu privirile ţintă în gol, iar înaintea lui povoii de oameni se zoleau şi se frământau cotindu-se cu nepăsare.

Rafila stă în picioare lângă el, un trandafir

alb în umbra unui pom sălbatic, uitându-se la jucăuși cu ochi scânteietori, rușinată, că dintre nevestele de vrâsta ei numai ea nu joacă...

De departe, dintr'un alt colț al casei, Tănase se uită la ea. De câteva ori pornise cătră Rafila, dar după câțiva pași totdeauna se oprise. Mai târziu însă începă să se apropie pe de laturi, încet, strecurându-se prin mul-

O. Spaethe : Gânduri.

țime pânăce ajunse în preajma lor. Apoi iar stătă în loc și se dădă câțiva pași îndărăt... În sfârșit nu se mai pută răbdă. Își încheiă pieptarul de desubt și se duse drept la Rafila.

„Rafilo, vii la joc?” întrebă cu voce slabă, tremurătoare.

Femeia se uită la Toma. Dar el nu zise nici o boabă, par'că n'ar fi auzit nimic. Numai ochii îi licăreau ca două mărgel de sticlă. Pe Rafila o înspăimântară licăririle aceste și nu îndrăsnă să răspundă.

Așa stătură un timp tustrei, nemișcați, ca niște oameni de ceară.

Pe urmă Tănase întrebă iar, acum mai răspicat:

„Rafilo, auzi?... Vii la joc?”

Rafila atinse pe bărbatu-său ușor pe umăr. Toma tresări ca ars, se uită buimăcit când la unul când la celalalt, apoi zise cu glas răgușit, șters:

„Du-te... du-te, ce mă mai întrebi?”

Se uită cu băgare de seamă după ei și văză cum o prinde Tănase de mijloc și cum o trage cătră el. Văză cum își odihnește femeia lui brațele pe brațele lui Tănase, cum își încolăcește mânil pe grumazii lui, cum se lipește de el. Vedeă bine că fețele lor strălucesc de o bucurie pătimașă. Și iată, acum povestesc... Tănase îi spune ceva, dar ea nu-l aude. Tănase își pleacă obrajii cătră obrajii ei parc'ar vreă s'o sărute și ea zâmbește dulce și două ruji purpurii i se aprind în obraji...

Lui Toma i se pare că toată lumea e scaldată în sânge, că toate se tulbură și se schimbă într'o uriașă baltă mōhorită. O mână groasă, noduroasă se apăsă pe umărul lui și un glas răgușit și tremurat îl izbi în urechi:

„Nu te uită la ei, Tomo!... Dă-le pace să se veselească și nu te mai uită la ei!”

Toma se întoarse speriat, ca un hoț prins cu ocaua. Un om sălbatic la căutătură stă înaintea lui și zâmbiă batjocoritor. Eră Gavrilă Boroiu. Se lăsă alene pe lăicer, lângă Toma, și începă să-l cumințească.

„Femeia nu-i bună numai spânzurată, auzi tu Tomo?... Așa-i cum îți spun eu, degeaba socoți tu c'asa ș'asa... Din femeie se trag toate fărădelegile și toate păcatele lumii...”

Se oprī o leacă așteptând par'că vre-un îndemn din partea lui Toma. Acesta nu zise nimic.

„Măi Tomo! Tu ești prost! Zău că ești prost, că tu nu știi de ce să te apuci... Dreptu-i?”

Îl înhăță pe Toma de umăr și-l scutură, privindu-l drept în ochi:

„Dreptu-i?”

Toma se clătină, își întoarse fața și nu răspunse.

„Mă! începui iar Boroii. Ce te uiți tu atâta la ei? Ce te tot uiți? Ce folos să te uiți?... Ascultă ce-ți spun eu, adăogă apoi, după o scurtă tăcere, cu glas mai lin, ascultă ce-ți spun eu, că io-s om pățit și umblat în lume... Eu am prins-o odată pe-a mea, pe cea dintâi, am prins-o ia-așa, ș'acolo pe loc am sugrumat-o... Ce te socoți tu atâta?... Am șezut un an în temniță și iată-mă!...”

Toma îl măsură înspăimântat, apoi se trase încet de lângă el.

„Mă, auzi? îi șopti Gavrilă apropiindu-se iar. Ia-seama ce-ți spun eu!... Spânzurată-i bună femeia, da spânzurată cu picioarele 'n sus...”

Toma dădă din cap tăgăduitor. El știa bine ce vrea el să facă, dar nu îndrăsnea încă să se apuce. Degeaba îl oțelea Boroii, el și-o știa a lui. Și cu cât îl sfătuiă mai dinadins Gavrilă, cu atâta vedea mai limpede ce vrea să facă, cu atâta se întărea mai mult în hotărârile lui.

„Femeia-i iadu, măi Tomo, femeia-i drac împelițat”, îi spune Boroii, iar Toma răspunse într'un târziu:

„Bărbatu-i capu, Gavrilă!”

Și acum odată par'că se simțea mai bine. D'aici încolo se uită liniștit la cei doi și nu se mai amărea dacă-i vedea șoptind. Își zicea mereu, c'un zâmbet sarbăd pe buze:

„Bărbatu-i capu!”

Și mai târziu, când conținu jocul pentru o clipă, el însuș a început vorba cu Tănase. S'au întrebat de sănătate și au povestit ca doi prietini buni, au povestit întocmai cum povesteau odinioară când erau amândoi holtei, când încă nu eră între ei nimic.

„Voi când vă duceți acasă? întrebă printre vorbe Tănase.

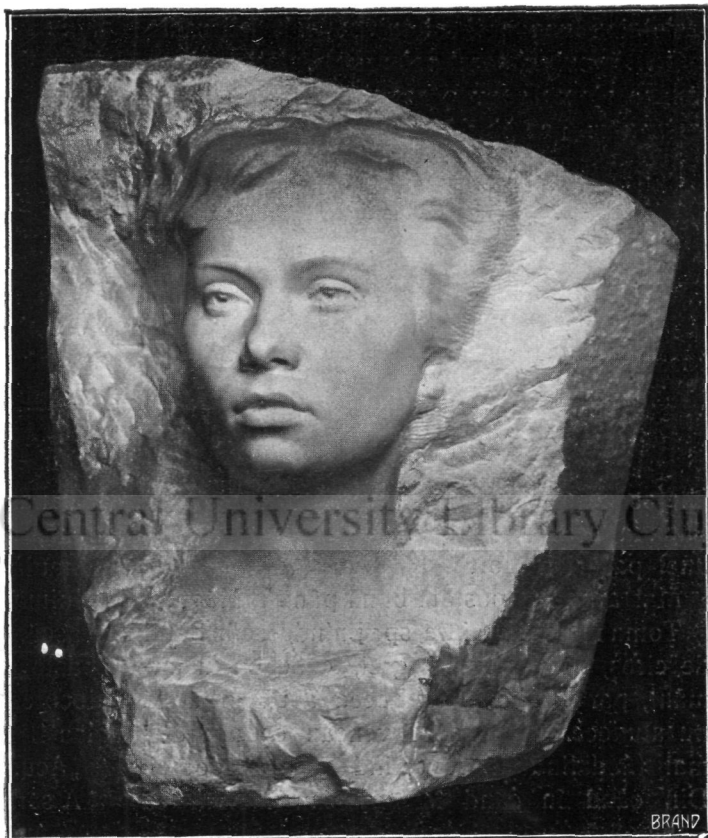
Vom porni și noi colo n'atr'amiazi, dacă s'a mai potoli gerul, răspunse Toma adăugând repede: Da tu?

— Da știu eu? M'aș și duce ș'aș și rămâneă... Nu știu cum ar fi mai bine...

— Hai să mergem laolaltă!” zise Toma pripit.

Tănase stătă o clipă pe gânduri. Își acoperi ochii cu dosul palmii uitându-se printre degete la Rafila. Nevasta stă deoparte cu fața îmbujorată, ademenitoare ca o zână din povești.

„Bun!” strigă în urmă Tănase vesel.

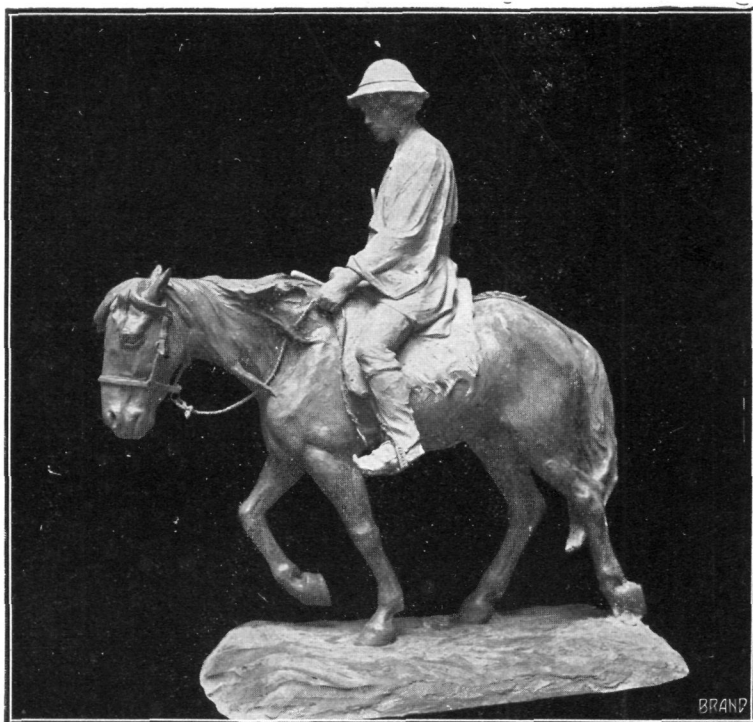
Fr. Storck: Bustul Doamnei C. C. S.

Ș'apoi jocul începui iarăș, mai sgomotos și mai pățimaș, ca un vârtej de dragoste.

III.

Într'amiazi frigul se desmorțise. Cetele de nori plumburii se răslețiră, desvăbind pealocuri, în văzduh, petece luminoase albastre. Printr'o crepătură destrămată, soarele de iarnă își vârî obrazii aprinși, așternând o spoială rece, strălucitoare, pământului îmbrăcat în haina-i albă...

Rafila și cei doi bărbați, îmbondoriți bine în haine călduroase, pășeau înainte pe drumul

D. Mirea: Cioban călare.

ghețos ce șerpuia printre strâmturile Poienii. Zăpada scârțâia sub tălpile lor ca cobitul unei pasări a morții.

Mai aveau o postată bună până'n Măgură.

Toma mergea înainte, sprijinindu-se în bățul de cireș, cu pași mari, grei, cu capu'n pământ, par'că numai de aceea avea grijă să nu alunece. Mai 'napoi veneau ceilalți doi, mai tândăbind și povestind cu glas domol. Din când în când își grăbeau mersul ca s'ajungă în urma Tomii, dar apoi iar rămăneau de el.

Și colo 'ntr'o vreme, cerul începui iar să se posomorească...

Nori cenușii se tolăneau prin văzduhul înăbușit, gata-gata să se rostogolească pe pământ, măturând în treacăt crestele dealurilor din preajma drumului. Fulgii se legăneau în aer, căzând fără sgomot și lășindu-se peste straturile de zăpadă sfărâncioasă.

Vuete de vânt alergau, în răstimpuri, prin

pădurile moarte, scuturând sălbatic crengile copacilor desbrăcați...

Toma înainta din ce în ce mai repede, lăsând pe cei doi departe în urmă, încât acum nu mai auzea nimic din vorbele lor... Sângele îi fierbea în vine. Îi era cald de trebuia să-și descopce sumanul la grumazi... Și, când și când, pumnii i se încheștau strașnic par'c'ar fi strâns pe cineva de gât.

Un șir lung de plop bătrâni străjuiau drumul. Capetele lor se închinau vâjăind când încoace când încolo... Deodată, o creangă neagră, uscată, ca o mână uriașă de om, se rupse țișând ascuțit și căzu tocmai înaintea lui Toma...

Toma stătui locului și se uită în grabă îndărăt.

Tănase venea încetinel cu Rafila, mână în mână, ca doi tineri îndrăgostiți. Omătul le palmuia obrații, și tofuș ei par'că zâmbeau.

Inima lui Toma începui a svâcni de să pleznească. O auzea limpede cum se isbește de coaste, ca peștele 'n undiță. Simțea cum îi clocotește sângele ca într'o căldare. Și un glas îl îndemnă mereu din lăuntru.

„Acum!... Acum!...“ își zise Toma încet. A sărit repede la Tănase și l-a prins de gât.

„Amu să ne răfuim, Tănase!“

Rafila se aruncă orbește între ei, dar o mână de fier o svântură de-acolo de căzu mototol la poalele unui plop borșos. D'aici trebuia să vadă ea cum învinețește Tănase în mâinile lui Toma, cum îi cade căciula din cap, cum i se îngroașă vinele pe temple și pe frunte. Ea închise ochii plină de groază.

Un gemăt dureros, slab, prelungit băjbăi prin aer, apoi niște pâfăituri grele și 'n urmă și aceste se împrăștiară pe aripile vântului șuerător...

Liviu Rebreanu.

Dări de seamă.

I. Slavici, *Spiru Călin*, Biblioteca Minervei, Nr. 9, București, 1908. Prețul: 30 bani.

— *Din valurile vieții*, Biblioteca Minervei, Nr. 19, București, 1909. Prețul: 30 bani.

D-l I. Slavici e un moralist în literatură. Povestirile d-sale nu sunt scrise numai de dragul frumosului, ci și cu intențiunea de a îndemna pe cetitor la fapte bune. Adeseori tendința d-sale de educator e vădită, poate chiar supărătoare pentru cei ce caută în literatură mai presus de toate artă. De multeori reușește, însă, să învăluie morala povestirilor într-o formă artistică, care i-a cucerit un loc de frunte în literatura noastră. Ceeace place în scrierile d-lui Slavici nu sunt descrierile poetice sau metaforele îndrăznețe, ci zugrăvirea conștientioasă a unor tipuri simple și stăruința de a analiza sufletele, cu gândul de a ne arăta calitățile și defectele oamenilor din viața cărora putem trage învățături.

În *Spiru Călin*, de pildă, d-l Slavici ne dovedește cu o prisosință de argumente matematice, ce bine e, pentru tine și pentru alții, dacă îți disciplinezi viața în vederea unui scop, dacă ești stăpân pe tine însuși. Ne arată cum un om mediocru, prin puterea voinței lui, devine un element folositor pentru societate.

Spiru Călin, un băiat orfan, slăbuț de minte, a învățat dela tutorele lui să fie strângător și să-și sporească averea. Fiind „un om care face numai ceea ce vrea”, își întocmește de așa viața, încât din cele câteva mii, moștenite dela părinți, ajunge să-și adune un capital, care, la vârsta bărbăției, îi aduce un venit de zeci de mii de lei pe an. Urit din fire, îndeplinindu-și slujba de judecător în conștiință și fiind în toate manifestațiunile vieții lui modeste un om cumsecade, se face nesuferit tuturor. E transferat dintr'un oraș în altul, e bătut că s'a îmbogățit din fel de fel de afaceri murdare, e socotit un moșic și un calic. Așa că e silit să-și părăsească slujba și să trăiască numai pentru socotelile lui cinstite, ajutând pe toți cu cari are de a face, fără să-și păgubească interesele lui. Pe un prietin din copilărie, un om lipsit de voință și de prevedere, îl face om cu avere, purtându-i singur contabilitatea vieții materiale. Și ca să vedem ce mare măiestrie e să faci socoteli drepte, fără să jicnești interesele nimănuia, autorul pune și pe alții să le facă, reușind să ne convingă că talentul lui Spiru Călin nu e de disprețuit. Acest om, care își păstrează măsura cuvenită în toate amănuntele vieții și care pare cu inima de ghiață, când găsește pe cineva, de care se poate alipi și care-i primește iubirea cu îngăduință, se dă cu tot sufletul, împlinindu-și astfel cea dintâi datorie de cetățean: întemeierea unei familii. Așa devine Spiru Călin un element folositor societății.

D-l Slavici ne-a dat un tip din lumea reală, care interesează ca operă literară. Povestind însă în cele mai mici amănunte contabilitatea lui Spiru Călin, a mai vrut să îndemne pe cetitori să-i urmeze exemplul,

să fie și ei oameni cu voință și să-și disciplineze pornirile. Pe ceice se mulțumesc cu regula dobânzilor în viață, ca eroul povestirii, desigur reușește să-i convingă, să-i influențeze. Sunt însă și de aceia cari vreau să trăiască o viață călăuzită de alte idealuri pentru fericirea omenească. Aceștia nu pot vedea în Spiru Călin decât o mașină de socotit procente, pe care o uită repede. Alții nu se conving de loc că operațiunile financiare ale lui Spiru Călin, care se impacă cu orânduiala societății și cu concepțiile ei morale, sunt tocmai așa de cinstite. Țăranul lui Tolstoi din „Puterea Întunecului” de ex. se revoltă împotriva obiceiului de-ați spori averea prin dobânzi și dacă ar cunoaște pe Spiru Călin nu s'ar sfii să-i spună în față că faptele lui sunt necinstite și necreștinești. Călin bineînțeles că nu l-ar înțelege, fiindcă el nu poate judecă decât cu mintea micii burghezii în mijlocul căreia s'a trezit. Adevărata „iubire de oameni” cum o practică țărani d-lui Slavici, în a doua novelă, nu ar fi în stare să o priceapă.

În a doua novelă „Din valurile vieții” niște țărani cresc, din cea mai curată iubire, un copil găsit, pe care nu-l părăsesc nici atunci când el, prin viața lui destrăbălată și necinstită, a răsplătit rău bunătatea lor fără de margini. Țărani il iartă fiindcă sunt niște suflete de îngeri. Povestirea întreagă e o ilustrare a urmărilor ce le are lipsa de voință.

Mai interesante sunt unele păreri filozofice ale d-lui Slavici, de ex.: „nu e nimeni de capul lui, oamenii toți împreună sunt o ființă uriașă, care se zbuciumă mereu mistuindu-se însăși pe sine. E o taină și deapururi neînțeleasă legătură între om și om și fiecare trebuie vrând nevrând să-și potrivească viața cu lumea în care trăiește. Strămtorat, împins, nevoit ori ademenit, el gândește și face numai ceea ce rezultă din împrejurările în cari se desfășură viața și din pornirile oamenilor cu cari și-o petrece”.

Acest determinism pare a se resimți în ultimele creațiuni ale scriitorului nostru atât de apreciat: tendința subiectelor începe să fie a tot stăpânitoare.

*

O. C. T.

George Murnu, *Monumente antice din Roma*, descrieri și impresii, cu 80 de ilustrații. București, 1908, 1 vol. 272 pp. Prețul: 3 lei 50 bani.

Știind pe d-l Murnu la studii în Roma, l-am rugat să descrie pentru publicul nostru monumentele antice din cetatea de care ne leagă atâtea tradiții și atâtea amintiri scumpe. Eram sigur că d-sa ne va da o lucrare de valoare, care pentru noi Români din Ungaria eră o necesitate sufletească. Conștiința originii romane, însuflețirea pentru „maica Roma” aici la noi a fost și este mai adâncă și mai trainică. Cunoașterea monumentelor de artă din cetatea, care e leagănul renașterii noastre naționale nu putea decât să întărească sentimentele de mândrie și de demnitate în lupta grea ce o ducem pentru realizarea idealurilor mari și visurilor îndrăznețe.

„Lucrarea d-lui Murnu nu e o lucrare seacă de arheologie care se adresează unui cerc restrâns de savanți, ci e o descriere a frumuseților văzute în Roma și povestite cu dragoste și pe înțelesul tuturor cărțurilor noastre de un suflet de Român. Cunoștințele d-sale de om de știință și de specialist le știe îmbrăca într-o formă ușoară, înviorată de avânt poetic și plină de viață, care în mintea cetitorului însuflețește trecutul artistic al străbunilor de pe malurile Tibrului. Cartea d-lui Murnu e deci deopotrivă o lucrare de știință și o lucrare literară, care merită să fie citită încă odată de cetitorii noștri.

O. C. T.

Zaharie Bârsan: *Impresii de teatru din Ardeal*. Tipografia Gh. Nichin, Arad, 1908. Prețul: 2 cor.

D-l Z. Bârsan în primele sale două turneuri a fost bine primit și mult sărbătorit la noi. Toți ne bucuram din inimă că a reușit să trezească entuziasmul publicului pentru teatru și legam nădejdi serioase de posibilitatea unei mișcări teatrale durabile. Dar firea poetică a trubadurului Bârsan nu s'a putut împacă cu disciplina de forme, cu munca reglementară a „Societății pentru fond de teatru român“. Neînțelegerile dintre d-l Bârsan și Societate au trezit ecouri de nemulțumire chiar și în public. Societatea atunci s'a văzut silită să se justifice. Și când au început lămuririle a început să scadă și barometrul însuflețirii pentru teatrul d-lui Bârsan. Mișcarea frumoasă a adormit din nou. Atacurile drepte și nedrepte, chemate și nechemate, cădeau grindină asupra „apostolului Thaliei române“ chiar și în ziarele, cari mai înainte îl ridicaseră în slava cerului.

După această furtună au apărut „impresiile de teatru“ ale d-lui Bârsan, ca un fel de apărare împotriva nedreptăților ce i s'au făcut.

Ce-a văzut, ce-a auzit și ce-a făcut d-sa în cele patru turneuri se poate vedea în volumul de „Impresii“. A jucat 39 de piese, dând peste 200 de reprezentații, cucerind pretutindeni, pe unde a umblat, admirația pentru frumoasa limbă românească (p. 71). Cutrierând orașele și satele noastre mai de frunte, a săvârșit o muncă culturală împreună cu multe mizerii și decepții, care a lăsat multe amintiri frumoase la noi. Dacă s'ar fi putut alege un repertoriu mai potrivit și mai variat și dacă d-l Bârsan putea lucra mână în mână cu „Societatea pentru fond de teatru“ de sigur că nădejile ce le legam de posibilitatea unei mișcări teatrale la noi nu ni s'ar fi spulberat așa de ușor. Poate încercările din viitor vor fi mai norocoase.

Volumul mai cuprinde impresii de drum, uneori zugrăvite cu umor, alteori cu avânt poetic. Ne pare rău că autorul e prea subiectiv, că necazurile nu i-au dat răgaz să vadă mai mult lumea obiectivă. Poate atunci ne-ar fi dat pagini cari erau și mai prețioase. În schimb a auzit multe dela oamenii cu cari s'a întâlnit. Cea mai mare și mai de valoare parte a volumului e această culegere de întâmplări și glume.

Impresiile d-lui Bârsan, deși scrise în fugă și uneori fragmentar, se cetesc cu plăcere și cu oarecare folos.

O. C. T.

Virgil Caraivan: *Povești de pretutindeni*. Edit. Libr. Socec et Cie. București, 1908. Prețul Lei 2.—

Intr'o prefață, de altfel foarte sugestivă, autorul acestui nou volum declară dela început că „Povești de pretutindeni“ e o culegere de traduceri libere (probabil din franțuzește, judecând după întrebuintarea statornică a perfectului „făcu“ în loc de „zise“) și că nu poate fi vorba de o carte pentru studii folcloristice; că dsa a adunat poveștile cari i-au plăcut și i s'au părut că prezintă un interes moral și educativ, că în sfârșit este o carte pentru tineret, pentru „pui de voinici cu ghiozdanul la subțioară“, pentru „copile cu ochii negri“... Și după ce citești această prefață ești deplin satisfăcut și aproape îndreptățit să dai cartea în mâna copilelor, fără altă cercetare. Dar e ciudat cum, citind toate poveștile, ai, tocmai dimpotrivă, impresia că poveștile sunt frumoase și interesante numai din punct de vedere folcloristic și te simți dator să spui părinților și celorce le țin locul: nu dați copiilor și elevilor „Poveștile de pretutindeni“, căci nu sunt toate pe seama lor; și te simți dator mai ales să atragi atențiunea Casei Socecu (care de altfel editează și lucruri foarte bune pentru copii și tinerime) să dea întotdeauna aceeași importanță și îngrijire lucrărilor ce editează pentru tinerime.

Printre povestirile dlui Caraivan sunt unele potrivite, dar sunt și multe cari ar trebui neapărat înălțurate pentruca volumul să poată rămâne pentru tinerime. Așa de pildă: Elena (pag. 83); Diudi și Segă (p. 265); Femeia care vrea să știe toate (p. 181); Cele două cutii (p. 191), sunt deadreptul demoralizatoare pentru puii de voinici cu ghiozdanul și copilele cu ochii negri...

Celelalte ar mai fi, deși din punct de vedere educativ, de multeori te oprești și te întrebă, de exemplu, e oare cu cale și e o pildă de moralitate ca o fată să-și mintă părinții cari o iubesc și să fugă cu viclenie dela ei în loc să le spue adevărul... (p. 35), ș. a. ș. a.

Nu sunt pentru smerenie exagerată și nu m'aș sfii nicidecum să povestesc copiilor, oricât de fragezi, o dragoste frumoasă și curată dintre un Făt-Frumos și o Cosânzeană, dar orice părinte trebuie să protesteze când pentru tinerimea noastră — și așa destul de neglijată — se publică povești, ca bunăoară „Cele două cutii“ din volumul în chestiune (p. 191). Folclorul e frumos și printre basmele noastre populare sunt multe cari pot fi date tinerimei așa cum se află în culegerile originale, cele mai multe însă nu pot fi dedicate tinerimei decât prelucrate.

Un scriitor de seamă, de o inteligență incontestabilă, spune odată că basmele populare sunt tot ce poate fi mai potrivit pentru tinerime, dar că numai așa cum le spune poporul, neștirbite, are înțeles să le dai. Cum nu eram întru toate de aceeaș părere și, din parte-mi, susțineam că în basme, așa cum se spun în popor, sunt prea multe părți cari ațâță și ascut mintea copiilor în paguba sufletului lor curat, dânsul mi-a răspuns că mintea copilului urmărește partea fantastică a basmului și trece, fără să le observe, peste mărunțișurile... prea folcloristice.

— De câteori mi le-a povestit și mie mama când eram copil și niciodată nu mi-aduc aminte să mă fi oprit la astfel de pasagii.

— Nu crezi — i-am zis atunci — că mama dăte, pe care o știu meșteră în îndrumarea sufletelor de copii, când îți spune basmele lăsa la o parte și ne-tezeă, înfrumșetând chiar părțile... nepotrivite?

Scriitorul n'a mai răspuns, dar a făcut un gest pe care eu l-am tălmăcit așa: Poate că ai dreptate!

Și așa este. Folclorul e frumos și de mare interes literar, nu e însă întotdeauna literatură pentru tinerime, iar volumul dlui Caravăn poate fi interesant din punct de vedere folcloristic, dar nu e pentru tinerime.

A. O. M.

*

Onisifor Ghibu, *O călătorie prin Alsacia-Lorena*, — Țara și școalele ei. — Extras din „Revista Generală a învățământului“ An. IV, Nr. 4—6. București, 1909. Preț: 75 bani.

În această broșură dl Ghibu ne descrie Alsacia-Lorena de când a ajuns sub stăpânirea germană. Mai pe larg stăruie asupra școalelor, cari ne pot servi de orientare în multe privințe. Studiul dlui Ghibu se întemeiază pe observații precise și pe mărturii bibliografice bogate. Ne-am bucura, dacă pilda dlui Ghibu ar fi urmată și de alți tineri, cari trăesc din burse în străinătate. Numai prin muncă serioasă și stăruitoare, numai prin cunoașterea temeinică a stărilor analoge din străinătate vom putea găsi mijloace noi de întărire a vieții noastre naționale.

T.

Cronică.

Din prilejul împlinirii celor 20 de ani dela moartea poetului Eminescu, se va aranja, sub auspiciile „Asociațiunii“, o serbare comemorativă în sala festivă a Muzeului. Venitul serbării se va da pentru ridicarea monumentului lui Eminescu. Programul serbării se va publica mai târziu. Ar fi de dorit ca toate despărțămintele Asociațiunii să aranjeze asemenea serbări, ca toți Românii dela noi să-și aducă tributul de admirație și recunoștință față de această personalitate îndrumătoare a neamului nostru.

*

Vrăsmășii literare. (I.) În numărul 2 al „Convorbirilor literare“ d-l Soveja (S. Mehedinți), sub titlul „Dela critică la harță“, scrie un articol pe care poate e bine să-l cunoască și cetitorii noștri, fiindcă cuprinde multe lucruri interesante.

D-l Mehedinți, voind să justifice de ce nu se amestecă în „polemica obișnuită“ a celorlalte reviste literare, stabilește trei porunci pe cari, ca un al doilea Moise, le revelează tinerilor cetitori. Porunca întâiu glăsuiește: „Nu te preocupă de scrisul acelora, care, prin firea tainică a sufletului lor, arată puțin interes pentru consecvența logică a propriilor lor păreri“.

Știți de dragul cui e făcută această poruncă literară? Ascultați tălmăcirea d-lui Mehedinți și descoperiți pe cel osândit:

„De bună seamă, fiecare cunoaște pe câte cineva care e însăși „contrazicerea în picioare“, — un fel de paradox ambulant: legea minții sale e veșnică schimbare. Ambițios peste orice măsură, vrea totdeauna să zici *da*, ca și dânsul, însă ar fi nefericit să rămâi la *da* al tău, când mâne el va zice *nu*; iar *nu* e cel dintăiu cuvânt care îi vine mai curând pe buze, după ce a zis *da*... — Critica sa de universală dărmare, fi-aduce aminte de spiritul veșniciei negațiuni. Și de ar fi consequent, ar avea aproape înălțimea dramatică a tristului sceptic Mephisto, care „veșnic neagă“ și care găsește rea toată creațiunea, „rea ca în ziua cea dintăiu“. Copilăros însă din fire,

pentru motive de simpatie sau antipatie personală, el trece repede dela afirmare la negare și dela negare la afirmare și, astfel, prin chiar această neconsequență, își pierde tot interesul său dramatic. O clipă generos ca Don Quijote; în cea următoare hain ca însuși duhul ruinei. Temperament de apostol când zice *da*; pornire de Mephisto când zice *nu*; dar, și într'un caz și în celalt, suflet neconsistent și nelogic, adică negarea proporției celei drepte, pe care natura o cere peste tot în drumul său către progres și armonie“.

Tinerilor, deprinși să faceți chipuri cioplite idealurilor ce le urmăriți, vă încumățați a rosti numele civil al „paradoxului ambulant“, știți cine e acest „duh al ruinei“?

E d-l Nicolae Iorga!

Portretul pe care îl zugrăvește d-l Soveja e cam crud, poate pe unii vă va supăra chiar. Aveți însă libertatea de a judeca și de a cerceta, dacă aprecierile d-lui Mehedinți sunt într'adevăr drepte și vrednice de crezământ.

Noi ne mărginim a vă aduce aminte de ce spuneă d-l Iorga despre d-l Mehedinți înainte cu 4 ani. În „Sămănătorul“ (1905, p. 111) scriă: „Ca unul ce n'am fost înțeles în cele mai multe cazuri și n'am fost recunoscut după conștiința, ce păstrez, că am meritat, decât de vre-o doi-trei dintre contemporanii mei, îmi place să aduc și aici deplina mea recunoaștere omului de știință, de talent și de caracter, bunului învățător, care e colegul meu la Universitate. Despre el sunt sigur că nu-mi va mulțami terfelindu-mă mâni, cum au făcut — după ce au tăcut până atunci asupra mea — alții, atâția din ceilalți.“

Deși cunoașteți darul de proroc al d-lui Iorga, vedeți că de astădată — ca aproape întotdeauna de altfel — s'a înșelat amar în colegul său de Universitate.

Așa e roata vremii: d-l Iorga se înșală în „alții“ — iar „alții“ se nșală în d-l Iorga!

Vom continua.

*

T. Codru,

Situația școalelor din arhidieceza gr.-ort. a Sibiiului. Cu prilejul sinodului arhidiecezan, consistorul gr.-ort. român a prezentat un raport amănunțit asupra situației școalelor românești confesionale (gr.-ort.) din arhidieceza Sibiiului — create în urma noilor legi școlare despre urcarea salariilor învățătoresți. Susținerea acestor școli confesionale impune arhidiecezei sarcini materiale de peste 50.000 de coroane, pentru acoperirea cărora trebuie să se găsească izvoare noi de venit.

Tabloul situației se prezintă în chipul următor:

1. Au renunțat la susținerea școalei 60 de comune bisericesti (8%);
2. pentru susținerea școalei din mijloacele proprii s'au declarat 112 (15%);
3. pentru susținerea școalei cu ajutor de stat sub 200 cor.: 39 (1'2%);
4. pentru susținerea școalei cu ajutor de stat de peste 200 cor.: 386 (51.52%);
5. nu s'au declarat până acum nici într'un fel 62 (8'3%);
6. ajutor din centru au cerut 103 (12%).

Pentru acoperirea trebuințelor școlare se reclamă un budget de peste 100 000 de cor. anual și arhidieceza nu are la dispoziție, de prezent, decât un budget anual de 48 000 cor.

Consistorul, punându-se pe punctul de vedere al forței majore: „cedăm, dar de bunăvoie nimic“, a anulat toate hotărârile corporațiilor parohiale cari au renunțat la susținerea școalelor confesionale, îndrumându-le la susținerea lor și pe mai departe.

Raportul consistorului stăruie și asupra unor apariții dureroase. „Credincioșii noștri, în mare parte, consideră și astăzi școalele ca o sarcină de care bucuros s'ar scăpa în fiecare moment. Contrarii școalei confesionale cunosc slăbiciunea această a poporului nostru și, sub pretextul binevoitor de a-l scăpa de sarcini și de a-i ușura greul vieții, ademenesc poporul să abzică de susținerea școalei confesionale și să ceară școală de stat sau comunală, la susținerea căreia nu va avea să contribuie decât cu 5% după darea directă.“

Sinodul a primit propunerile Consistorului prin cari se decretează susținerea și pe mai departe a școalelor confesionale... și, suntem convinși, cei chemați vor și să găsească, în spiritul de jertfă al celor ce dispun de prisosuri și în dragostea tuturor pentru înaintarea culturală a poporului nostru — mijloacele necesare pentru asigurarea ființei celor mai însemnate instituții culturale ale noastre.

*

Muzeul „Asociațiunii“. În Nr. II al revistei „Transilvania“, d-l Oct. C. Tăslăuanu publică un apel în care se invită directorii despărțămintelor Asociațiunii, Doamnele și Domnișoarele, preoții, învățătorii, studenții, teologii, pedagogii, să adune tot felul de obiecte pentru înzestrarea Muzeului Asociațiunii, care dela începutul acestui an a fost pus sub îngrijirea d-sale.

Atragem îndeosebi atențiunea asupra îndrumarului în care se înșiră sistematic aproape toate obiectele

ce trebuiesc adunate pentru muzeu. Cităm secțiunile cele mai însemnate, pe cari le va cuprinde muzeul: 1. Comuna; 2. Biserica și școala; 3. Casa și gospodăria țaranului; 4. Ocupațiunile țaranului: a) Agricultură, b) Păstoritul și creșterea vitelor, c) Pescuitul și vânatul și d) Industria de casă; 5. Porturi și tipuri țărănești; 6. Obiceiuri și instrumente muzicale. La fiecare secțiune se arată în câteva cuvinte importanța ei și se înșiră obiectele principale, cari trebuiesc adunate. Îndrumarul e ilustrat cu câteva reproduceri reușite.

Îndemnăm cărturărirea noastră să stea într'ajutor la înzestrarea „Muzeului Asociațiunii“, care e chemat să fie una dintre cele mai importante instituțiuni naționale ale poporului nostru.

I. C.

*

Reprezentăția d-nei și d-lui Bârsan în Sibiiu. Duminecă în 2 Maiu a. c. în sala festivă a Muzeului Asociațiunii a fost o adevărată sărbătoare națională. Sibienii au avut prilej să audă poemul „Carmen Săculare“, declamat de aceleași puteri artistice cari au entuziasmat și publicul bucureștean. Versurile frumoase, spuse cu vervă și cu sentiment de d-na și d-l Bârsan, au trezit o însuflețire cum rar se vede, mai ales în Sibiiu. Unul dintre autorii acestui poem, d-l D. Anghel, fiind de față la reprezentație, a fost chemat la rampă, și i s'au făcut ovațiuni entuziaste. — În piesă „Liniștea casei“ soții Bârsan au excelat prin naturala joacă. Piesa e foarte potrivită și pentru diletanți.

A fost o reprezentație dela care publicul a plecat încântat și cu dorința de a revedea cât mai curând pe iubiții noștri artiști. Și asta e foarte mult!

*

Concertul reuniunii române de muzică din Sibiiu. După o pauză de aproape un an (cea din urmă manifestare artistică a avut loc la Rusalii anul trecut, cu prilejul serbărilor întru amintirea compozitorului C. Porumbescu), reuniunea română de muzică din Sibiiu a reluat firul concertelor sale, odinioară atât de gustate. Duminecă, 9 Mai n., a dat, în sala festivă a Asociației, un mare concert, care ne face să regretăm tăcerea îndelungată de aproape un an. Programul eră alcătuit din punctele I. A. Bena: Sfânt, pentru cor mixt; — 2. G. Dima: Trei cântece slovacesti, pentru cor mixt („Nu m'ar arde dorul“, „Anicka dela moară“, „Căraușul“); — 3. F. Mendelssohn: Trei cântece, pentru cor mixt („Cu mine fugi“, „O brum' a dat“, „Pe-al lor mormânt“); — 4. Două cântări pentru voce de bariton (d-l O. Murășian), cu acompaniament de pian (d-na M. Brote): a) Haydn: Arie din oratoriul „Creațiunea“; b) Beethoven: Mărire lui Dumnezeu în natură; — 5. a) A. Bena: Două cântece populare, pentru cor mixt („Foaie verde tămâiță“, „Pentru mândra“); b) G. Dima: Mândruliță de demult, cor. mixt. — 6. G. Meyerbeer: „Africana“, actul III, cu acompaniament de pian (d-na M. Brote) și solo de bariton (d-l O. Murășian).

Executate cu o precizie laudabilă, unele cântece, la cererea generală a publicului, au fost bisate. A impus mai ales, fragmentul din „Africana“ și aici, înainte de

toate, „Corul marinarilor“. Corul bărbătesc al reuniunii e peste tot superior corului femeilor, care nu dispune de voci atât de bine disciplinate, ca și corul bărbătesc.

Di Murășian a cântat frumos și cu avânt, ca întotdeauna. Acompaniamentul, la pian, al d-nei M. Brote a fost discret și precis. Dirigentul reuniunii, d-l profesor de muzică A. Bena, a dat dovezi de aptitudini în a conduce corurile și a fost răsplătit cu aplauze îndelungate.

*

Reviste și ziare. În „Tribuna“ (Nr. 83) d-l Dr. Iosif Popovici face propunerea să se centralizeze instituturile teologice-pedagogice din metropolia gr.-or. română din Ungaria. Chestiunea s'a discutat de comisiunea școlară a sinodului din Caransebeș și merită luarea aminte a celor chemați să o realizeze.

* În „Neamul Românesc“ dela 26 Aprilie a. c. d-l Iorga face niște mărturisiri, cari vor surprinde de sigur pe mulți. Ne spune că d-sa n'a avut niciodată pretenția de a fi un critic, de a stabili un curent social sau politic, ci a vorbit despre literatură, despre politică și despre multe altele — „mai mult pentru el“. Vedeți cum devine chestiunea: D-l Iorga a făcut de toate pentru sine însuși. Și toată lumea până acum a crezut că d-sa luptă pentru un ideal, pentru o cauză, care n'are nimic de a face cu scopurile și plăcerile d-sale personale. Ne-a spus-o singur deatâteaori. Și acum singur mărturisește contrarul.

Câte decepții ne oferă personalitatea complicată a d-lui Iorga!

* În „Mercur de France“ (16 Aprilie) d-l M. Montandon vorbește de Unirea principatelor, de edițiile institutului „Minerva“, de Analele Academiei române, de Hora din Cartal, de România pitorească și de Buletinul monumentelor istorice. — În n-rul dela 1 Maiu d-sa scrie un articol informativ despre Muzeul Aman din București.

*

Știri. Despărțământul Abrud-Câmpeni al Asociațiunii a primit dela banca „Auraria“ suma de 300 cor. cu scop de a se da ca premiu persoanei din cuprinsul despărțământului care a desfășurat cea mai mare activitate literară. Suma a fost votată colaboratorului nostru I. Agârbiceanu, preot în Bucium-Șasa.

Iată o pildă vrednică de imitat din partea băncilor românești! Se găsesc destui literați strămtorați, cari ar merita să aibă și ei o răsplată a muncii. Premiile de feliul acesta s'ar putea încredința eventual comitetului central al „Asociațiunii“, care le-ar putea împărți la adunările generale deodată cu premiul Andreiu Murășan.

* La Paris s'a vândut, zilele aceste, o ediție completă a operelor lui Molière, apărută la 1773 cu 33 desenuri originale compuse pentru această ediție de Moreau-le-Jeune, cu suma de 177,500 franci.

* Frunzarul din acest număr e desemnat de d-l arhitect A. Clavel din București, iar coperta e lucrată de d-l Alfred Vincenz, arhitect al primăriei din Craiova, căroră le mulțumim și pe această cale pentru bunăvoință.

* În Brad s'a format o trupă teatrală de diletanți cari dau reprezentații atât în oraș cât și prin satele din împrejurime. Piese sunt alese după cerințe și împrejurări. În comuna Terefeș s'a jucat, Duminică în 2 Mai, „Lipitorile satului“ de V. Alexandri. Prețurile locurilor sunt foarte minime și totuși s'au încasat la această reprezentație 70 cor., cari se vor întrebuința la repararea bisericei din sat. Trupa o alcătuiesc: D-na E. Timbuș, d-rele Emilia Safta și Olga Boneu și d-nii Dr. Tr. Suciu, Dr. I. Radu, Dr. C. Albu, I. Giurgiu, P. Mateeș, I. Henteș, V. Damian, L. Suciu, T. Lungu, Pavel Lazar ș. a.

Această inițiativă e vrednică de toată lauda și e de dorit ca pilda să fie urmată de cât mai mulți și în toate centrele românești.

Poșta Redacției.

— Manuscrisele nu se înapoiază. —

T. Murășan. „Pe drum“ are strofe frumoase. „Sonet“ e mai puțin reușit. Reproducem din „Pe drum“: (Peste văi zefirii plâng)...

Iar prin freamătul de flori
Cântec trist pătrunde,
Plânge valea 'n murmurul
Glasnicelor unde.

Când din zări clipeșc duioș
Lacrimi de stele,
Pentru ce nu vii să-mi curmi
Dorurile mele?

Am fi singuri prin poeni...
Biândă, visătoare,
Ne-ar stropi cu razele-i
Luna călătoare,

Și când lun' ar trece 'ncet
Vârful de jugastri,
M'ar pătrunde farmecul
Ochilor albaștri...

Nu 'nțelegem de ce-ați botezat-o „Pe drum“? Trimiteți-ne negreșit și altele.

Sive!a. Slabe de tot. Nici o licărire poetică. E proză sarbădă, rimată rău.

Pe laița dela poartă
Erai când te-am văzut
Și inima din mine
Cu dor o-ai (!!) străbătut (!!)

Atunci, ți-aduci aminte?
Am fost un rob al tău,
Și sincer eu iubire
Ți-am spus, — pre Dzeu!

„Și sincer eu iubire ți-am spus, pre Dumnezeu...“ Credeți, într'adevăr, că asta se poate numi poezie? Tot atât de slabă e a doua „Toți“... Toți se uită la d-voastră și așteaptă să le spunefi ce se petrece în zările senine „și nu răsună“. Iar d-ta:

Dară eu, de unde focul,
Să le spun. Nici eu nu știu
Căci de-ași ști, atunci norocul
Mi-ar fi prieten nu pustiu.

Introduceți în poezie un element nou: „Pre Dumnezeu“, „de unde focul“ ... împotriva căruia protestăm, parol... Nu mai încercați.

V. G. C., B. Din tot ce ne-ați trimis cântecele în formă populară sunt mai reușite. Celelalte nu sunt destul de concentrate. Unele strofe de prisos; unele cu greșeli. Ni se pare că sunteți un versificator mai vechiu, prin urmare n'aveți nevoie de indemnuri.

V. B., Bl. Dacă nu ați primit răspuns, se vede că s'a rătăcit scrisoarea. Versurile n'au nici o strofă bună.

S. G., M. Oricum parcă nu se spun în lume declarațiile de dragoste așa:

Ași vărsa o lăcrimioară
La sânul tău dulce, iubită.
Și ți-ași șopti tot mereu,
Cât de mult te iubesc eu.

De ce ni le trimiți astea nouă?

V. C., Bl. Ce e într'adevăr de făcut, dacă „natura omului e ca-atăre“. Orice tânăr se crede poet, nuvelist sau compozitor la vârsta de 17 ani. Așa e. Acu judecați dtră ce s'ar alege de lumea asta, dacă într'adevăr toți oamenii ar fi artiști. Înainte de toate ar muri de foame bărbierii, fiindcă n'ar mai avea pe cine tunde. Nu s'ar mai vinde nici roadele artiștilor, fiindcă ce grădinar cumpără flori? Natura însă a fost așa de cuminte de a înzestrat pe foarte puțini cu darul artei... și dtră nu sunteți, durere, între aceștia.

I. Al. S. G. Rom. Vă mulțumim din inimă pentru sentimentele de dragoste ce binevoiți a ne arăta. Ne vom bucura, să putem publica din cele ce ne veți trimite.

Elena Voicu. Rucăr. Cea mai bună carte de bucate românească ce vă putem recomanda este „Poftă bună“ de d-na Zotti Hodoș. O puteți comanda la orice librărie românească, dar poate mai bine direct la d-na Z. Hodoș, Nagyszeben, Wiesengasse 4.

Bibliografie.

Tom Titt, *Știința amuzantă*, experiențe atrăgătoare. „Bibl. pentru toți“, București, 1909. Pr. 60 bani.

H. Heine, *Germania* (poem satiric), trad. de Ioan D. Ricard. Ed. „Lumen“, București 1909. Pr. 15 bani.

Dr. I. Fometescu, *Creșterea igienică a copiilor*. Partea I. Tip. „Progresul“, Oravița, 1909. Pr. 25 fil. „*Almanah iubilar*“, editat de Soc. „Academia ortodoxă“, Cernăuț, 1909.

Constantin Sporea, *Încercări asupra metodei limbei germane*. Iași, 1909. Preț 1.50.

Iustin Cl. Iuga, *Cântece și plângeri*, 6 compoziții românești pentru voce și pian. Librăria A. To-doran, Gherla, 1909. Preț 3 cor.

Dr. Petru Barbu, *Purtarea socoților bisericești*, pe baza contabilității duble. „Tip. diecezană“, Caransebeș 1909. Preț 3 cor.

Din „Biblioteca teatrală“ editată de societatea pentru fond de teatru român (I. Ciurcu, Brașov) numerele:

13. *Curiozitatea femeiască*, comedie într'un act. Localizată. Pr. 40 bani.

14. *Lăsata secului*, comedie într'un act, pentru fete. Localizată. Pr. 40 bani.

15. *Artistele*. Comedie într'un act, pentru fete. Localizată. Pr. 30 bani.

16. *Șapte și nici o ispravă*, Comedie într'un act, pentru fete. Localizată. Pr. 40 bani.

17. *Milionu*. Comedie într'un act, pentru fete. Localizată. Pr. 40 bani.

18. *Nicolae Vulpea*, piesă din popor, în 4 acte, de Romul Muntean. Pr. 70 fil.

19. *Capriciul unui tată*, comedie într'un act, din italienește de Z. Bârsan. Pr. 40 bani.

20. *Cântecul cocoșului*, comedie într'un act, din italienește de Z. Bârsan. Pr. 40 bani.

21. *Câinele și pisica*, comedie într'un act, din italienește de Z. Bârsan. Pr. 40 bani.

22. *Sluga la doi stăpâni*, comedie în două acte, după C. Goldoni de Z. Bârsan. Pr. 60 bani.

23. *Dela nord la sud*, comedie într'un act, din italienește de Z. Bârsan. Pr. 60 bani.

George Cătana, *Povești populare din Bănat*, Partea I și II. Ed. Librăriei I. Ciurcu, Brașov. Preț câte 50 bani.

Din „Biblioteca românească“, Ed. Librăriei Socecu, București, au apărut numerele: 52. M. Kogălniceanu: Deschiderea cursului de Istorie Națională. Pr. 30 bani; — 53. P. Dulfu: Snoave. Pr. 30 bani; — 54-55. Em. Gârleanu: Punga, Nuvele și schițe. Pr. 55 bani; — 58-60. G. Coșbuc: Ziarul unui Pierdevară, poezii. Pr. 80 bani. — 63. D. Anghel și Șt. O. Iosif: Carmen saeculare, poem dramatic. Pr. 30 bani.

Octav G. Lecca, *Domnițe și jupănese române de altădată*, „Bibl. pentru toți“ (nrul 423), București, 1909. Pr. 30 bani.

Guy de Maupassant, *Petru și Ioan*, Roman. Tr. de N. Beldiceanu. Ed. „Bibl. Socecu“ (nr. 64-67). București, 1909. Pr. 1 leu.

Se caută spre cumpărare:

„*Revista ilustrată*“ (red. de I. Baci); — „*Lumea ilustrată*“ (red. de I. Simu); — „*Rândunica*“ (red. de S. Moldovan); — „*Minerva*“ (red. de I. Căteanu). — Se cumpără colecții complete sau numere singuratic. A se adresa Administrației revistei noastre.

„*Amicul Poporului*“, calendar redactat de Visarion Roman, pe anii 1861-1869. Ofertele, cu indicarea prețului, a se adresa librăriei W. Krafft — Sibiu.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.